Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XI. | Celovec, petek, 28. september 1956 | Štev. 39 (753)

Zaostritev na Južnem Tirolskem vznemirja tudi Dunaj

Trije dogodki na Južnem Tirolskem so v zadnjem času hudo razburili ne samo tamošnje nemško govoreče prebivalstvo, temveč tudi avstrijsko javnost.

Italijanski notranji minister Tambroni je v Bozenu med sprejemom 98 južnotirolskih županov pri predsedniku republike zanikal, da bi sploh obstojalo kako južnotirolsko vprašanje, še manj pa kak južnotirolski spor. Dejal je, da je Italija kot demokratična država vedno izpolnjevala prevzete obveznosti do manjšin in da ne more dopustiti, da bi se o odnosih med manjšino in državo razpravljalo izven naravnih in dokončnih meja Italije. Nemška manjšina naj vzame na znanje, da je nihče ne tlači, zmanjšuje ali ponižuje, vendar naj se zaveda, da mora spoštovati državne zakone.

Ostremu nastopu italijanskega notranjega ministra je sledila v Bozenu obsodba avstrijskega železničarja Mayra na tri leta ječe, ker je lani decembra vrgel v Brixenu iz vlaka letake, vsebujoče propagando za vrnitev Južne Tirolske k Avstriji, za samoodločbo in za postavitev južnotirolskega vprašanja pred OZN.

Končno je še vladni komisar prepovedal za pojutrišnjem napovedano veliko zborovanje južnotirolske ljudske stranke v Bozenu, ki je bilo mišljeno kot protestna akcija Južnih Tirolcev proti neizpolnjevanju Pariške pogodbe s strani Italije.

Poleg ostrega odmeva ra te dogodke v južnotirolskem in avstrijskem tisku so na Tambronijev govor in na obsodbo avstrijskega državljana v Bozenu reagirali tudi avstrijski vladni krogi.

Državni tajnik v zunanjem ministrstvu dr. Gschnitzer je izjavil, da avstrijska vlada ne more smatrati južnotirolskega vprašanja za italijansko notranjo zadevo, ker sta Pariško pogodbo podpisali Italija in Avstrija in so se na osnovi te pogodbe že ponovno vodila obojestranska pogajanja o južnotirolskih vprašanjih. Poudaril je tudi, da evropskih problemov ni mogoče reševati tako, da se jih proglasi enostavno za neobstoječe, tem manj še v času, ko se mednarodne organizacije tako temeljito bavijo z osnovnimi pravicami narodov in tudi s pravico do samoodločbe.

K obsodbi Mayra pa je dr. Gschnitzer med drugim dejal, da ni več sodobno ožigosati zavzemanje za samoodločbo ali za pomoč mednarodnih organov kot veleizdajstvo.

Proti splošnemu pričakovanju pa se je ministrski svet na svoji torkovi seji zaenkrat omejil le na pooblastilo zunanjemu ministru dr. Figlu, da podvzame vse korake za čimprejšnjo izpustitev obsojenega avstrijskega železničarja. O problemih glede izvajanja Pariške pogodbe pa bo ministrski svet razpravljal šele na prihodnji seji, na kateri bo imel zunanji minister tozadevno poročilo.

•

Zvezna vlada na Dunaju bi lahko imela pri svojih prizadevanjih za striktno izvajanje določil Pariške pogodbe mnogo lažje, zlasti pa pravno in moralno dosti bolj utemeljeno stališče in izhodišče, če je ne bi obremenjevalo dejstvo, da se izvedba določil o pravicah slovenske in hrvatske narodnostne manjšine v Avstriji, vsebovanih v členu 7 Državne pogodbe, ki je pravtako kakor Pariška pogodba mednaroden akt, še vedno ni premaknila z mrtve točke. Verjetno tudi v Italiji ni neznano, da se pri nas ne samo nacionalistični krogi, marveč tudi nekateri odgovorni politiki in državniki poslužujejo podobnega izrazoslovja kakor Tambroni v Bozenu, ko s trditvami, da je naša država že takorekoč od vekomaj vzorno ravnala z manjšinami ali sploh zanikajo obstoj problema ali pa ga skušajo zreducirati kvečjemu na šolsko vprašanje, kakor je to storil celo sam zvezni kancler ob nedavnem sprejemu delegacije koroških Slovencev. Spričo dogajanj na Južnem Tirolskem bi že bil čas, da bi prodrlo spoznanje, da ne gre šteti sosedu za zlo kar se v domači hiši smatra, da je kar v redu. Vprašanje možnosti obstoja in razvoja Južnih Tirolcev pod Italijo in Slovencev ter Hrvatov v Avstriji ne dopušča dvotirnosti in dvojnih meril.

Raabova izjava mora veljati tudi za koroške Slovence

Zvezni kancler Raab, ki se je na svojem povratku iz Švice zadržal na Tirolskem in se ni udeležil seje ministrskega sveta, je v Innsbrucku izjavil dopisniku lista »Tiroler Tageszeitung«:

»Avstrijska vlada smatra, da je bila Pariška pogodba sklenjena zato, da se zajamči ohranitev južnotirolske narodnostne skupine. Zato mora Avstrija vztrajati na izvajanju vseh določb te pogodbe. **Država, ki hoče biti resnično demokratična, mora ohraniti materinski jezik svojih državljanov in podpirati razvoj njihovega kulturnega življenja. Takšna politika ne odgovarja le visoki kulturni ravni zahodnih držav, temveč služi tudi v dobro vseh evropskih narodov.**«

K tem čisto pravilnim Raabovim besedam bi samo pripomnili, da smo jih v odnosu do koroških Slovencev doslej pogrešali.

Vabilo na redni letni

OBČNI ZBOR
ZVEZE KOROŠKIH PARTIZANOV

ki bo zasedal v soboto, dne 29. septembra 1956 ob 9. uri v dvorani I Delavske zbornice v Celovcu.

K zanesljivi udeležbi nas kliče zvestoba do naroda, napredka in miru v svetu.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Za glavni odbor:

Kolenik Lipej l. r.
sekretar

Prušnik Karl l. r.
predsednik

Sueška kriza pred Varnostnim svetom

Po neuspelem Menziesovem poslanstvu v Kairu se je spor okrog Sueza zaostril. V Londonu so ponovno sklicali konferenco osemnajstih držav, ki pa je bila že vnaprej obsojena na neuspeh, ker sueškega vprašanja ni mogoče reševati brez Egipta. Naser je takoj srdito napadel načrt za ustanovitev družbe uporabnikov sueškega prekopa z lastnimi piloti in ga označil kot načrt za vojno. Obenem pa je izjavil, da bi dovolil plovbo ladjam tega združenja skozi prekop, če bi sprejeli na ladje egiptovske pilote. Ta Naserjeva ponudba je omajala enotnost osemnajstorice, ki se je avgusta izrekla za internacionaliziranje Sueza. Angleški politični krogi so označili Naserjevo ponudbo kot »spletko Kaira in poizkus, da bi miniral napore zahodnih dežel«.

Londonska konferenca je doživela pričakovani neuspeh, ker se je večina držav izrazila za iskanje poti pogajanj z Egiptom, kar edino more privesti do zaželjene pomiritve in rešitve sueške krize. V Kairu menijo, da je »Združenje uporabnikov prekopa,« mrtvo rojeno dete, ki mu svet pripisuje manjši pomen kot pa pogajanju z Egiptom ali pa obravnavanju spora pred OZN.

Medtem se promet v Suezu nemoteno razvija, kar je proti pričakovanju zapadnega sveta. Namesto pilotov, ki so jih zapadne države odpoklicale, so prišli prostovoljci skoraj iz vseh kontinentov na pomoč in omogočili normalni promet v kanalu. Celo ZDA so dale dovoljenje svojim pilotom, da potujejo v Suez.

V svetu vedno bolj prihaja v ospredje prepričanje, da je možno sklicati širšo reprezentativno konferenco o Suezu, katere bi se lahko udeležile vse zainteresirane države, predvsem pa Egipt, na katerega ozemlju se prekop nahaja, kar je nujno treba upoštevati pri čuvanju suverenosti te države.

Na zahtevo Velike Britanije in Francije, takoj zatem pa tudi Egipta se je predvčerajšnjim sestal Varnostni svet, da bi reševal zamotani položaj. Velika Britanija in Francija sta vložili pritožbo proti ukrepom egiptske vlade, Egipt pa obtožuje ti dve državi, da s svojim nastopom proti Egiptu ogrožata mir in mednarodno varnost. Varnostni svet je sprejel oba predloga na dnevni red, z razpravljanjem pa bo začel šele 4. oktobra, da tako da možnost zunanjim ministrom, da se razprav udeležijo in se nanje tudi pripravijo.

Celovec je obiskal Ljubljano

Kakor povzemamo iz poročil v ljubljanškem tisku, je minuli teden delegacija celovške občine obiskala Okrajni ljudski odbor v Ljubljani. V delegaciji, ki sta jo vodila mestna svetnika Ausserwinkler in Seidling, so bili tudi vodja prometnih obratov Celovca ing. Adlassnig, vodja urada za visoke gradnje ing. Neugebauer, vodja urada za nizke gradnje ing. More, vodja oddelka za cestno upravo ing. Steindorfer in višji magistratni svetnik ga. dr. Hilda Schmid.

V dvodnevnih razgovorih s predstavniki ljubljanske občine so se zastopniki celovške občine zanimali za organizacijo oblasti in uprave ljubljanskega okrajnega ljudskega odbora in občinskih odborov, posebno pa za stanovanjske, gradbene, komunalne in skrbstvene probleme Ljubljane. Ogledali so si tudi nekatere ljubljanske stanovanjske, komunalne in skrbstvene objekte ter organizacijo posameznih služb, pa tudi razne kulturne znamenitosti Ljubljane.

Socialistična internacionala obravnavala aktualne probleme

Predsednik avstrijske socialistične stranke, vicekancler dr. Schärf, je ob svojem povratku z zasedanja Socialistične internacionale izjavil, da so zastopniki socialističnih strank Evrope, Kanade in Japonske na tokratnem zasedanju biroja Socialistične internacionale posvetili posebno pozornost trem problemom: prizadevanju za združitev socialističnih strank Italije, izmenjavi izkušenj odgovornih socialističnih politikov iz razgovorov s sovjetskimi političnimi osebnostmi ter sueškemu vprašanju.

•

Nalogo spremljanja razgovorov za združitev italijanskih socialističnih strank je Internacionala poverila posebnemu tričlanskemu komiteju, v katerem zastopa avstrijske socialiste dr. Schärf, nadomestuje ga pa dr. Pittermann. Glede sueškega vprašanja in proučevanja razvoja v Sovjetski zvezi pa bodo socialistične stranke, ki pripadajo Internacionali, vzdrževale še za naprej tesne stike in se bodo po potrebi na izrednih zasedanjih Internacionale posvetovale o teh vprašanjih.

Hruščev na avstrijski razstavi v Zagrebu

Ob priliki svojega privatnega obiska v Jugoslaviji si je prvi sekretar komunistične partije Sovjetske zveze Hruščev v spremstvu maršala Tita ogledal Zagrebški velesejem. Med drugim sta se oba državnika mudila tudi v avstrijskem paviljonu, kjer ju je sprejel avstrijski generalni konzul dr. Krahl in drugi predstavniki avstrijskega gospodarstva ter ju popeljali skozi avstrijski paviljon. Hruščev je pokazal za avstrijske proizvode veliko zanimanje. Ob koncu se je zahvalil za vodstvo skozi razstavo in ob tej priliki želel avstrijskemu gospodarstvu dober nadaljnji razvoj.

Zagrebški velesejem, 51. po številu, je letos dosegel velike uspehe, saj je bilo sklenjenih nad 110 milijard dinarjev kupnih pogodb med domačimi in tujimi razstavljalci. Ta vsota presega lansko za celih 10 milijard dinarjev. Velesejem si je ogledalo okoli 618.000 obiskovalcev, kar celo presega Dunajski velesejem. Najobsežnejše pogodbe so sklenili razstavljalci iz Avstrije, Italije, Vzhodne in Zahodne Nemčije, ČSR in Poljske.

Beograd pričakuje ratifikacijo bonnskih sporazumov

V zvezi s pričetkom zasedanja parlamenta zvezne republike Nemčije prevladuje v beograjskih političnih krogih mnenje, da bo parlament na eni izmed prvih sej končno ratificiral tako imenovane bonnske sporazume ter vzel z dnevnega reda problem starih jugoslovanskih terjatev. To prepričanje se opira na dejstvo, da je ratifikacija ostala točka neizpolnjenega dnevnega reda pred parlamentarnimi počitnicami. Odgoditev julija je jugoslovanska javnost sprejela z ogorčenjem. Tudi nemška javnost in časopisje posvečata temu vprašanju veliko pozornost in pričakujejo od Bundestaga, da bo ta problem rešil in preprečil morebitne posledice.

Na drugi strani pa zlasti begunci, predvsem Volksdeutscherji rovarijo proti sedanjim jugoslovansko-nemškim odnosom, kar pogosto prihaja do izraza na javnih zborovanjih in v nekaterih listih.

70 let kmetijske šole na Grmu

Slovensko kmetijsko šolstvo se upravičeno ponaša z bogatimi tradicijami, saj je prav strokovno izobraževanje slovenskega kmeta v preteklih desetletjih krenilo kmetijsko proizvodnjo po slovenskih pokrajinah v naprednejši tir. Leta 1873. na Slapu v Vipavski dolini ustanovljena »Vinorejska in sadjerejska šola« je bila zbujena v življenje na pobudo tedanjega Kranjskega deželnega zbora. Kmalu pa se je pokazalo, da bi bila nekje sredi Slovenije potrebnejša kmetijska šola s širšim učnim programom, ki bi koristila vsem slovenskim predelom. Zato je bila šola na Slapu v oktobru 1886 preseljena na bivše graščinsko posestvo Grm pri Novem mestu, kjer je kmalu razširila pouk še na poljedelstvo, živinorejo in ostala kmetijska področja.

70 let plodnega udejstvovanja grmske kmetijske šole, ki je bila kot popolna nižja kmetijska šola znana zlasti do začetka druge svetovne vojne, se zrcali v lepem številu njenih absolventov in v njihovem koristnem delu pri širjenju naprednega kmetijstva na Koroškem, Primorskem, Štajerskem, Dolenjskem in po drugih predelih. Grmska dvoletna, enoletna in dvoletna zimska kmetijska šola je vzgojila v preteklih 70 letih nad 1500 absolventov, ki so v precejšnji meri vplivali na razvoj slovenskega kmetijstva in utirali v njem napredna pota. Kmečki fantje, ki so na Grmu spoznali kmetijske stroje, napredno vinarstvo, sadjerejo, živinorejo in poljedelstvo, so v mnoge kraje svoje ožje domovine prinesli toliko strokovnega znanja in organizacijskih sposobnosti, da so prav zaradi svojih uspehov in praktičnega dela kmalu zasloveli kot najboljši gospodarji. V nemajhni meri je zasluga grmske šole, da je imela v svoji preteklosti gojence iz vseh slovenskih pokrajin. Ugled šole je bil tesno povezan s koristmi, ki jih je dajala svojim učencem.

Po osvoboditvi je uspehom šole na Grmu škodovalo večkratno spreminjanje učnih programov in nestalnost vodilnega in učnega osebja. Pred 70-letnico šole pa je okrajni ljudski odbor v Novem mestu sklenil, da vrne šoli njeno pravo poslanstvo. Letos so grmsko šolo obnovili, nakupili nova učila, popravili gospodarske objekte in dali posestvu ter stavbam spet prijazno lice, ki ga je vojna vihra leta 1944 močno prizadela. V enoletno kmetijsko šolo se je letos že vpisalo 40 kmečkih fantov iz raznih slovenskih krajev, posebej pa bo šola organizirala že to jesen tudi dvoletno zimsko kmetijsko šolo, ki bo trajala od novembra do marca.

21. oktobra bodo na Grmu pri Novem mestu proslavili 70-letnico delovanja šole. V novo mesto so povabljeni vsi absolventi z Grma, ki bodo imeli ta dan zborovanje, ogled šole in učil, popoldne pa družabno prireditev. V tednu po 21. oktobru bo v Novem mestu več kmetijskih zborovanj. Tu se bodo zbrali predavatelji vseh slovenskih kmetijskih šol, za njimi pa živinorejci sivorjavega področja iz Slovenije. V Novem mestu bo dvodnevno posvetovanje slovenskih sadjarjev, 26. oktobra popoldne pa bosta zasedala republiška plenuma sadjarjev in vinogradnikov. Na Grmu bo zbor mladih dolenjskih zadružnikov, »Naša vas« pa bo pred tem izdala posebno številko, posvečeno kmetijski šoli na Grmu.

Koroški absolventi kmetijske šole na Grmu se bodo udeležili njene sedemdesetletnice

Društvo slovenskih absolventov kmetijskih šol v Celovcu se bo po svojih zastopnikih udeležilo proslave 70-letnice kmetijske šole na Grmu. Na povabilo bo pri proslavi sodeloval tudi pevski zbor SPD »Zarja« iz Železne Kaple. Vse koroške absolvente kmetijske šole na Grmu vabimo, da do najpozneje 6. oktobra javijo v pisarno Slovenske kmečke zveze, Celovec Gasometergasse 10, svojo udeležbo na proslavi.

Jesenski velesejem v Grazu

Letošnji graški jesenski velesejem, ki bo od 29. septembra do 7. oktobra 1956, bo v znamenju 50-letnega jubileja. Zato bo imel tudi primeren slavnostni okvir. Graški velesejem ni samo reprezentativna gospodarska prireditev za inozemstvo, temveč nosi tudi izraziti mednarodni značaj. Označujejo ga tudi kot jugovzhodni velesejem in je tako rekoč razgledno okno za jugovzhodne pokrajine.

Poleg številnih avstrijskih podjetij bodo na graškem velesejmu spet zastopane mnoge tuje dežele. Iz Zahodne Nemčije bo 100 podjetij razstavljalo svoje proizvode. Udeležene pa bodo tudi Vzhodna Nemčija, Italija, Jugoslavija, Belgija. Holandska, Švedska, Švica in prvič Indija. Izrael in Romunija.

Volitve v kmetijsko zbornico

Zagotovite si volilno pravico!

Izpolnite popisno polo volilnih upravičencev (Wähleranlageblatt) in jo vrnite takoj svoji občini. Po 2. oktobru boste prišli do volilne pravice le še z reklamacijo, za kar pa boste morali osebno ali pismeno vložiti prošnjo pri občinskem uradu.

Užitkarji in žene-solastnice kmetijske posesti! Tudi Vi imate volilno pravico. Če od občine niste dobili popisne pole, jo zahtevajte takoj ter jo izpolnite in vrnite lastnoročno podpisano še v tem tednu svoji občini.

Kdor si o svoji volilni upravičenosti ni na jasnem, naj prečita še enkrat tozadevno objavo v Slovenskem vestniku od 14. septembra 1956 ali pa naj se posvetuje z našimi zaupniki, ki so o tem poučeni.

Preverite, če ste vpisani v volilni imenik!

Najpozneje v torek, 2. 10. 1956, morajo biti po vseh občinskih uradih volilni imeniki (Wählerverzeichnisse) na razpolago za javni vpogled. Skoz 10 dni — to je do najpozneje 11. 10. 1956 — ima vsakdo pravico volilne imenike pregledati, prepisati ter zahtevati vpis oseb, ki imajo po njegovem prepričanju volilno pravico, a v imeniku niso še vpisane oz. črtanje oseb, ki so v imeniku vpisane, a po njegovem prepričanju nimajo volilne pravice.

Zaupniki! Zanimajte se, če so pri občinskem uradu volilni imeniki že na razpolago za javni vpogled: Prepišite oz. pustite si prepisati volilne imenike.

Volilni upravičenci! Preglejte, če ste vpisani v volilnem imeniku. Če niste, takoj zahtevajte — pismeno ali ustmeno — vpis v volilni imenik. Za vsako osebo je treba vložiti posebno zahtevo. Zahteva bo upoštevana, če ji priložite izpolnjeno in podpisano popisno polo (Wähleranlageblatt) ter eventualno druge listine, ki jih imate pri rokah in ki dokazujejo vašo volilno upravičenost (n. pr. dokaze o solastništvu med zakoncema, o užitku itd.).

Preglejte pa tudi, če so v volilnem imeniku vpisane morda osebe, ki nimajo volilne pravice (najemniki, ki se ne bavijo polnopoklicno s kmetijstvom; nastavljenci veleposestev, ki ne morejo dokazati, da jim je poverjeno samostojno vodenje obrata in razpolaganje s premoženjem; osebe, ki so jim bile sodnijsko odvzete državljanske pravice in take, ki so sodnijsko postavljene pod varuha itd.). Za take osebe zahtevajte pismeno ali ustmeno v vsakem primeru posebej črtanje iz volilnega imenika. Pri tem morate navesti vzrok, vsled katerega mislite, da prizadeta oseba nima volilne pravice. Za primerjavo zahtevajte vpogled v popisno polo, ki jo je izpolnila prizadeta oseba.

Volilno pravico imajo tudi tuji državljani in osebe brez državljanstva.

Občinski urad — občinska volilna komisija — ima dolžnost, da v teku 24 ur obvesti vsakogar, za katerega je bilo zahtevano črtanje iz volilnega imenika. Osebe, ki je zahtevala črtanje, ne sme navesti (uradna tajnost). Prizadeti mora v teku treh dni predložiti dokaze, da je zahteva bila neutemeljena in da ima volilno pravico. Če v tem času tega ne more dokazati, bo črtan iz volilnega imenika.

Kmečka gospodarska zveza

PO ŠIRNEM SVETU

La Paz. — V Boliviji je prišlo do nepričakovanih neredov, med katerimi so bile napadene in zažgane zgradbe radijske postaje in neka policijska postaja. Policijske in vojaške sile so intervenirale in vzpostavile red. Kakor je sporočila bolivijska vlada, so nemire izzvali plačanci, ki jih podpira Aramajo, bivši lastnik podržavljenega rudnika kositra.

Haag. — Kraljica Julijana je dala mandat za sestavo nove vlade prvaku socialistične stranke Burgerju. Odkar je pred več kot tremi meseci izbruhnila na Nizozemskem vladna kriza, je Burger že tretji predstavnik Socialistične stranke, ki so mu zaupali mandat za sestavo vlade.

Djakarta. — Uradno so sporočili, da je indonezijska vlada sklenila v Generalni skupščini OZN ponovno sprožiti vprašanje spora z Nizozemsko zaradi Zahodnega Irijana (zahodne Nove Gvineje).

Pariz. — Predsednik francoske vlade Guy Mollet je proučil z državnim sekretarjem v ministrstvu za zunanje zadeve Morrisonom vprašanja francosko-nemških razgovorov o Posarju. Predsednik Mollet se bo jutri v Bruslju sešel z zahodnonemškim kanclerjem Adenauerjem in govoril z njim o Posarju in drugih problemih, ki zadevajo obe deželi.

Berlin. — Bivši komisar nacistične policije Müller Brockmann je bil v zahodnem Berlinu obsojen na tri leta in pol težke ječe, ker je v dobi Hitlerja pri zasliševanju mučil politične jetnike. Njegov podrejeni Jaworski je obsojen na 4 leta težke ječe. Oba sta izgubila državljanske pravice za dobo desetih let.

Bremen. — Od tu poročajo, da je v ponedeljek odpotovalo iz Bremena z ameriško ladjo za izseljence »General Langfitt« 1250 izseljencev iz Avstrije in Zapadne Nemčije v Združene države Amerike.

Rim. — Skupina 14 parlamentarcev italijanskega parlamenta je pod vodstvom krščanskega demokrata Štefana Ricco-ja odpotovala na obisk v Varšavo, kjer se bodo parlamentarci mudili nekaj dni.

Bonn — Ministrstvo za gospodarstvo in državna banka proučujeta načrt o splošnih pooblastilih, po katerem bodo določene meje investicij nemškega kapitala v tujini. Zdaj je za nemške investicije v tujini potrebno dovoljenje v vsakem posameznem primeru.

Lojze Ude: 9

TEORIJA O VINDIŠARJIH

(Osnutek kritične razprave)

Zaradi nekaterih dialektičnih razlik, priznano da celo precej številnih nemških besednih osnov, naj se torej ti slovanski „vindišarji" — slovanstvo jim pisatelj „Die Wahrheit über Kärnten" le priznava — odločijo proti slovenščini in prevzamejo nemški jezik, ki je po svojih besednih osnovah in celotni jezikovni strukturi kateremukoli slovanskemu jeziku bolj tuj, kakor so si tuji katerikoli slovanski jeziki med seboj še danes. To je logika germanizatorja.

Kakšne pa so jezikovne razmere v nemškem svetu?

V razpravi „Der Kärntner Dialekt" (Kärntner Almanach 1948, str. 200—213) dokazuje Kranzmayer, kako se koroški nemški dialekt razlikuje od sosednih nemških dialektov na Štajerskem, Salzburškem in Tirolskem. Obenem prikazuje, kako se koroški nemški dialekt razlikuje od knjižne nemščine. Ko našteva posamezne besede in stavke, jim v oklepaju vedno pristavlja tudi knjižni izraz na pr. Fichtach (Schürze), Wiacht (Wirt) itd. To je gotovo potrebno. Verjetno, da bi izvenkoroški Nemec teh dialektičnih posebnosti ne razumel.

Po hudi debati je končno 1951 izšel že dolgo napovedovani „Avstrijski besednjak" (Österreichisches Wörterbuch). „Arbeiter Zeitung" je prinesla recenzijo. Spominja pri tem na predhodnika, berlinskega pisatelja Nicolaia, ki je že za časa Franca Jožefa napisal „Versuch eines österreichischen Idiotikons oder Verzeichnis österreichischer Provinzialwörter" ter pravi: „Ta (seznam besed) je hotel onim, ki potujejo po Avstriji, olajšati sporazumevanje z domačim prebivalstvom, kajti, tako piše Nicolai, redko govore Avstrijci, celo učenjaki in dobro izobraženi ljudje, dobro visoko nemščino. Dunajčani govore zelo hitro in nekoliko grgrajoče, v zelo visokem in vreščečem tonu. To in številni provincializmi delajo jezik Avstrijcev za tujce zelo nerazumljiv, medtem ko nižji dunajski sloji tujce, ki dobro govore visoko nemščino, zopet skoro prav nič ne razumejo." To so nedvomno zelo zanimive ugotovitve, zanimiv pojav je ta „Österreichisches Wörterbuch".

Ko sem v avgustu leta 1951 v „Slovenskem poročevalcu" pisal med drugim tudi o avstrijskem ljudskem štetju junija 1951 ter iz znanstvenih razlogov ugovarjal, da so šteli ljudi tudi po „vindišarskem" občevalnem jeziku, mi je Nemec iz Vzhodne Prusije g. Bruno Polt, ki je zašel v jugoslovansko ujetništvo, a se je sedaj v Jugoslaviji udomačil, pisal pismo. Kot inteligent, ki se je, kakor v uvodu pravi, mnogo ukvarjal z manjšinskimi vprašanji in še danes pozorno zasleduje razvoj te problematike, ostro obsoja vindišarsko teorijo in opozarja na jezikovne razmere v Nemčiji. Med drugim pravi tudi, da se morajo nemška sodišča mnogokrat posluževati pri zasliševanju prič, ki govore svoj dialekt, sodnih tolmačev. To, da se morajo nemška sodišča posluževati tolmačev, da sodni uradniki razumejo priče, ki govore drug dialekt kakor oni oziroma ker priče ne razumejo njihove šolske nemščine, je precej huda zadeva. In to je med ljudmi iste jezikovne skupine.

Mislimo pa, da je ureditev teh jezikovnih težav, te pomanjkljive notranje jezikovne povezanosti v nemškem svetu, njihova stvar, ki nas dalje ne briga. Navajamo te zanimivosti le zaradi tega, ker nasprotno temu Nemci neprestano stikajo za takimi razlikami v slovanskemu svetu, ugotavljajo in delajo različne zaključke o notranji povezanosti posameznih slovanskih jezikovnih skupin, narodov, in kujejo razne teorije. Razni nemški inštituti in univerzitetne stolice so svoj študij slovanskega sveta usmerjali predvsem v to, kako najti neke razlike, slabotna, ranljiva mesta, ki bi jih mogli potem izrabiti za gospodovalne ali osvajalne namene. Spominjam samo na Südostdeutsches Institut v Gradcu, na graško univerzo, na Institut für Kärntner Landesforschung, Institut für Grenz- und Auslandsstudien zu Berlin-Steglitz. Agresivne sile nemškega in avstrijskega sveta so nasproti slovanskemu svetu stalno porajale take teorije. Tako so se zažirali v slovanski svet. Med zadnjo vojno so razen s teorijo „deutscher Kulturboden" prav z vindišarsko teorijo utemeljevali nasilno germanizacijo v okupiranem delu severne Slovenije (Carstanjen, ki se sklicuje pri tem na Wutteja, Ibler, Klebel, Maier-Kaibitsch, Kranzmayer in drugi). Kjer to morejo, nadaljujejo še danes. Danes morejo to samo še na Koroškem — in nadaljujejo (Steinacher, Karisch, Scheichelbauer, Schneefuss, Miltschinsky, Oberleitner in njihova politična družba). Pa se čudijo, so ogorčeni, če smo pozorni in iz tega izvajamo določene zaključke.

Z nekaterimi svojimi dejanji pa nemško-avstrijski nacionalisti tudi sami dokazujejo, da imajo „vindišarje" v jezikovnem pogledu za Slovence. Ker nimajo ti „vindišarji" niti zarodka neke svoje literature — Ladinci je imajo nekaj, da ne govorim o švicarskih Retoromanih — zato se nemški nacionalisti obračajo nanje ali v jeziku, ki se ga ti „vindišarji" uče v šoli, torej v nemščini, ali pa v njihovem jeziku. V njihovem jeziku se obračajo nanje najraje v kakih kritičnih situacijah. Uporabljajo pa pri tem „novo slovenščino", knjižno slovenščino. Že Grafenauer se je norčeval, ker so v njegovem času pri raznih volitvah znali nemški nacionalisti kar naenkrat tudi „novo slovenščino" in so v slovenskem knjižnem jeziku (rekli bomo kratko: v slovenščini) sestavljali razne lepake in letake (prim. Aus dem Wilajet Kärnten, str. 35).

(Se nadaljuje)

ROK ARIH:

TROTAMORA

Kamorkoli pogledam, se srečam z zelenkasto jezersko gladino bolj zelene kot modre barve.

Ko predrem robove valčkov, zaslutim v jezerskem dnu vgreznjeno zibelko: starodaven, sčrvičen les, rjavkast, narezljan, poslikan, z vrezano trotamoro: (To je peterooglata zvezda, narejena z enim samim izrisom. Nikakor drugače! Pravijo, da takšno znamenje obvaruje novorojenca pred hudim snom — pred moro, ki bi se mu vsesala na prsi v podobi pol leva, pol mačke s kožnatimi krili netopirja.)

Kot žila teče skozi jezero in zibelko zdaj svetel, zdaj temen vodni pramen — reka (lahko bi bila Drava).

Grmičevje, drevje gore, brda, vasi, vesce, pokrajina in ljudje (tudi zame velja) se zrcalijo v vodni gladini. Slika v globini se spreminja. Nekoč je bila . . . ; kasneje . . . in danes . . . ?

Praprot je bila v zgodnjih časih velika kakor fantastičen pragozd; tako slikajo le otroci: rogovi zveriženih krav niso v sorazmerju z živaljo.

Cokle so moje edino obuvalo; vigred s

Tak je svet okoli Svaten

pticami, poletje s travnčmi in rmenimi žitami, z žanjicami, jesen z jabčami in zima: k vstanam pa v snieg zletim. Zdöj pa kni več tako! Že dolgo kne več!

Le stara legenda še živi med nami: ne tista o kraljični in kraljeviču: o Zali-dečvi, ki je živela v Svatnah. Jezdeci s konjskimi čopi, krivimi sabljami so jo ugrabili — in vrnila se je po sedmih letih . . .

Babce in dediji jo pripovedujejo v pouk in zabavo otročiji še dandanes.

Iz nje smo spoznavali nerazumljivo: zvestobo, trpljenje, žrtev. (Zgodbo so zapisali v knjigo, preuredili v igro.)

V zgodnjo jesen se zberejo ljudje v Svatnah in vedno znova in znova gledajo staro igro. Ugasiti si hočejo žejo . . .

Le dobro uro hoda od kraja je zasajena v goro mogočna skala, Arhova peč. In nekje pod njo je bil prilepljen ušiv partizanski bunker. Od tu so prihajale k nam dečve — partizanke, noč za nočjo.

In od nekega dne vemo tudi o njih: ne legendo. Balado!

V zadnjem letu žolta je zapadel velik sneg. Velik sneg, vsakemu možu do kolen — sneg, ki je zapadel devet vasi. In ljudje so si takrat zaželeli:

»Da bi skoro vigred bila.
Da bi se hribci prekopneli.«

Steze do partizanskega gnezda sta že zdavnaj zlizala dež in sneg; v goro so napeljali žičnico za spravilo lesa; zdaj zdaj zvemo za nesrečo, ki je vzela koga izmed drvarjev. Žaga v Fužinah žre debla, ki jih prevažajo semkaj z velikimi tovornimi avtomobili. Dedlni in babce so polni skrbi: oskubili bodo gore, in takrat bodo videli, kaj bo! Gozd se spreminja v strnišče.

Ljudje so pozabili na žolt in brne ob praznikih z motornimi vozili, praznujejo ob glasbi gramofonskih avtomatov; v majhnih tabernah se opajajo z žganjem in likerji, prepevajo »sentiš« šlagerje, ki so si jih izposodili na severu, oblečeni so v nylon, v rokah imajo nylon torbice, na nogah nylon . . . Začel se je nylon-perlon čas tudi pri nas — na pavrih.

Jezero oživi še posebej v poletju. Avtomobili so karavane vzdolž cest — motorji brne po jezeru. Iz barov slišim glasbo, ki sem je vajen. »Herzlich willkommen« in »Auf Wiedersehen« vpijejo na novo izpleskani napisi od enega do drugega konca dežele.

Zibelke ne morem videti, kajti jezerska gladina se ne umiri. V kodrastih valčkih pa sem zdajle zaznal in izbral podobo.

Ne, v poletju ne! Niti na jesen. Šele visoko v zimo, ko je zapadel sneg . . . Takrat. Pomnim: sneg — velik sneg. Nekdo je razhodil znamenje v njem, je zarezal vanj trotamoro.

In pomislite, sneg in znamenje v njem sta okrvavljena.

Lipej je vstopil v taberno in, ker ni vedel, kako naj bi opozoril nase, je zinil: »Zunaj sredi vasi sem srečal Tonnerja, tak temen, močvirnat, mrzel obraz ima. Gleda, kot da bi ga bilo strah. Menda se še ni privadil?«

»Česa naj bi ga pa bilo strah? Gospodje dežele so v Fužinah sprejemali najvišje naci-oficirje, tiste, ki so jih imeli drugod pod ključem. Naši so se pogodili, da so nam jih naposled le vrnili. Za bornega človeka se ne bi zavzeli.«

To je pridjal Kurt, ki se že dolgo dolgo ni več oglašal med njimi.

»Taka svinja,« je rekel Pack, in vsi so se prestrašili, kajti rada ga je vrgla božjast. (Šest ur da je bil zasut od granate in veliko vdrtino da je imel na glavi; tak je odšel k partizanom. Nekdaj živega zakopanega Packa pa je od takrat metalo.)

»Takle naci-óni! Vsepovsodi je vtikal nekoč svoj rilec. In kako je že prej ravnal z delavcem, z barabo!« je bolj zase kakor za druge naglas razmišljal.

»Od tega je že dolgo, to že ni več res,« ga je zavrnila gostilničarka.

»'aj, risen, da ni?«

»Seveda, takrat ga ni bilo. Ko je bilo treba poračunati . . . Ko jih je bilo treba poiskati in izkopati . . . Še tisti njegov smrkavec se je nekam skril. Tako ga je imel že navajenega, da je že petnajstletnik tožaril ljudi,« je z zagrizenostjo izsul svoje hude misli razboleli nekdanji partizan. Njegovi ustnici sta se gibali še zatem, ko je že umolknil.

»Deset let bo tega, in sedaj se je vrnil, svinjuhl,« je dodal Lipej. (Zdelo se mu je, da mora pač nekaj reči.)

In Pack vidi sedaj nenadoma pred seboj vse tako, kakor je pač to takrat bilo: (Po čelu, ki je zgrbančeno, se mu zbirajo srage. Na levi strani čela se zablešči vdolbina v njegovi lobanji.)

On, Lojzan, Divji lovec-Ivan, Buhm Franci in Hanjžek stojijo spodaj pri šoli, kjer so bili takrat Angleži. Tisti od FSS (Field Security Section, Intelligence Corps) jih vpraša:

»Vi Tito-partizani?«

»Ja,« reče dolginasti Buhm (tak je kot vsi njegovi, črnuhel, dolginast, nagle jeze) in si zaviha rokav, da »Tommy« kar za korak odstopi.

»Tu! . . . Da! . . . Hier! . . . ein Loch! Du sehen!« pokaže Angležu prestreljeno roko.

»In kje partizani-Jugoslawien?« sprašuje Angež in drži v roki list papirja: »John? Endrea? Majra? Rouk?« . . . bere na pol naglas.

Ivan (Divji lovec so ga klicali v partizanih) ne ve, kaj bi; nič ne reče. Hajnža in Lojzan, ki sta blizu, gledata v spisek in najdeta poleg partizanskih še imena domačih nacistov: purgermajstra Vrhovca, Tonnerja (ta óni se je takrat umaknil), Rutina, kmečkega vodje, po domače Prežgana, obeh detektivov Mokitza in Slatckyja in pač vseh, ki so spadali k njim.

Hudiča, pomisli Lojzan, od koga pa je Angež dobil vsa imena?

»Tega ni več tukaj!«

»Kako?« vpraša seržant.

»Za Tonnerja se ne ve, kje se skriva! Tegale tudi ni več. Ne diha več!« pokaže Hajnžek s prstom na ime policijskega špicla, ki je izdihnil že tiste prve dni po kapitulaciji.

V gostilni je vroče, možje pijejo pivo.

»Tak človek, ta Mokitz, celo življenje samo vohljanje in ti umre od starosti. Mu že ni bila namenjena krogla,« reče vmes Lipej.

»Mu že ni bilo namenjeno,« je zavzdihnil še nekdo.

Vsi so prestrašeni in gledajo Packa, ki pripoveduje, kakor da vse to, o čemer marnje, znova živi, zdaj, tukaj pred njimi.

Tudi Lipej se je oglasil le iz strahu, da ga Pack ne bi zamenjal s kom, mogoče s samim Tonnerjem, in navsezadnje še treščil vanj, ki nima z njimi — nacisti nič vkupej. Mož je dobil kroglo v glavo in nikoli ne veš . . .

Gostilničarka se je ujezila: »Take marnje.« Zbala se je za goste, za one iz Fužin. (Človek nikoli ne ve, kaj vse še pride? Partizani so odšli, to je resnica, in sedaj? . . . Vse goste mi bo pregnal ta na pol zmedeni Pack, sam pa tako pije le na račun drugih, saj nič nima.)

»Da, sam je umrl od starosti.«

»Vsak lahko umre, to pa ja lahko,« je posegla gospodinja in že ji je žal; vsi so se zagledali vanjo. Kako je dandanašnji težko biti birt. Če kaj rečeš, je narobe, če nič, pa tudi.

Možakar z vdrtino v glavi pa ne sedi med njimi — vsaj njemu se tako zdi. Skozi od cigaret zadimljeno kuhinjo-gostilno strme vanj možje in pijejo pivo, ne da bi uporabljali kozarce. Teh ne potrebujejo, tako je bolje za gostilničarko, ki nima težav z umivanjem, in če pijejo iz steklenic, se po njihovem ne izkadi iz pijače tisto, kar je najboljše.

Pack pa: »In še vpraša Angež: ‚Ali bodo tile vedeti, kje zakopati partizani?'«

»Vprašati jih je treba,« odvrne strogo Buhm. Franci je bil jezen, še zaradi tistega: »Razpustili ste nas in sedaj pač sami uredite!«

In Angež ve iz poročila svojega prednika: Buhm Franc, gozdni delavec, trikrat

Partizani na zimskem pohodu

ranjeni partizan, invalid. Celo to ve, koliko procentni? STO-procentov! Vsi iz njegove družine so člani KP. Novembra 1944 je odšel v gozd. Takoj, še isto noč, ko sta vsega pijanega in preklinjajočega vojaka na dopustu, hotela odpeljati v zapor dva žandarja. Z dvema udarcema s puškinim kopitom ju je spravil ob zavest, pobral puški in odšel v goro. Od tu je prišel v partizanski bataljon. Ocena: bojevit, trikrat ranjen. Nekateri ljudje pravijo, da so to bili »banditi«? Maja 1945 se je naselil v žandarmerijsko postajo v Podgradu, še po odhodu Tito-enot je ostal z nekaterimi na postaji. Odgnal je prvo orožniško posadko, ki jo je poslal, da bi prevzela postajo, že takratni seržant Brown. (Ta je o dogodku napisal obširno poročilo.) Buhm je trdil takrat, da so on in njegovi »Narodna straža«. Po tednu je predal ključe in odšel na dom. Sam nočem postati žandar-zelenec; ne maram jih. Že trikrat je sedel, ker je na zabavah pretepaval žandarje. (Nevaren človek.) Potegoval se je za invalidsko podporo. Tu mu niso ugodili, menda mu bo pomagala država onstran pogorja. Ob vsaki priložnosti se pretepa, je tuberkulozen, tudi zaradi nedovoljene posesti orožja je že sedel nekaj mesecev. Žandarje zmerja s fašisti . . .

Seržant je zamišljen, zbere se in sprašuje, dopoveduje v lomljeni nemščini (s samimi nedoločniki): »Z našimi vojaki oditi do teh ljudi. (Kaže na spisek nacistov.) Ti pokazati . . . kje zakopati . . . partizani . . . biti tam, stražiti in prekopati kamerade! Okay!«

Ah, kamerad je rekel, ugotovi zase Pack, da, kamerad, in mož mu postane bolj simpatičen.

Odidejo, in kako to vse še danes pomni: bivši naci-purgmajster poklekne pred njim na tla, ga grabi za kolena, joče, prosjači in zatrjuje:

»Nič ne vem.« Njegov trebuh je povešen, koža na obrazu vsa v gubah, oči imajo podočne. (Danes je to že zopet vse drugače, trebuh je napet.) Takrat je marnjal po domače. (Danes pravijo na občini, da kot občinski odbornik ne zna drugače kot nemšče.)

Še ga sliši, kako zatrjuje:

»Tonner, ja, der weiss und der ist leider nicht da!«

(Nadaljevanje prihodnjič)

KULTURNE DROBTINE

Na prihodnjem salzburškem festivalu nove opere

Prihodnje leto bodo na salzburškem festivalu uprizorili spet eno ali dve krstni predstavi opernih del modernih avtorjev. Herbert von Karajan, direktor Dunajske državne opere, se sedaj pogaja za uprizoritev Hindemithovega novega dela »Harmonija sveta«, katerega snov je zajeta iz življenja Johana Keplerja. Kot drugo noviteto predvidevajo opero o kralju Edipu, ki jo piše komponist Carl Orff.

Londonska filharmonija odpotovala v SZ

Iz Londona je odpotovala skupina stotih glasbenikov, članov Londonske filharmonije, na gostovanje v Sovjetsko zvezo. Londonska filharmonija bo nastopila v Moskvi in nekaterih drugih večjih mestih Sovjetske zveze. Po izjavah nekaterih posameznikov predstavlja to gostovanje prvi večji obisk angleških umetnikov v Sovjetski zvezi.

Teden jugoslovanskega filma na Kitajskem

Po nedavno sklenjenem sporazumu o izmenjavi filmov med Jugoslavijo in Kitajsko, je korporacija za razdeljevanje filmov v Pekingu doslej odkupila šest jugoslovanskih umetniških filmov: »Kekca«, »Onadva«, »Trenutki odločitve«, »Pesem s Kumbare«, »Zasledovanje« in »V nevihti«. Te filme sedaj sinhronizirajo v kitajski jezik in jih bodo predvajali konec novembra letošnjega leta, ko bo v zvezi z jugoslovanskim narodnim praznikom na Kitajskem organiziran Teden jugoslovanskega filma.

Učitelji in ljudsko-prosvetna dejavnost

Ministrstvo za prosveto je izročilo vsem deželnim šolskim svetom in direkcijam različnih vzgojnih ter učnih ustanov odlok, v katerem jih naproša, da bi dobrohotno podprli vse učitelje, ki delujejo na ljudsko-prosvetnem področju. Zaradi tega udejstvovanja seve ne smejo biti prikrajšane službene obveznosti učiteljstva. Lahko pa upoštevajo ljudsko-prosvetno dejavnost učiteljev pri razporeditvi učnih predmetov ter se jim more po potrebi dovoliti tudi pouka prost dan. Za pospeševanje ljudsko-prosvetnega delovanja namerava ministrstvo uvesti za učitelje, ki se bodo posebno uveljavljali na tem področju zmernejše učne obveznosti ter ob istočasnem izpolnjevanju službenih dolžnosti za posebno koristno sodelovanje pri ljudski prosveti podelitev naslovov ali drugih vidnih odlikovanj.

Igralci SPD iz Šmihela v Železni Kapli

Povabilo SPD Železna Kapla na domačo kulturno prireditev, ki je bila minulo nedeljo, je našlo v trgu in vseh grapah ter hribih kapelške okolice močan odmev. Nabito polna obsežna kino-dvorana je bila prozoren dokaz, da si ljudje tudi v času, ko mnogi tarnajo o duhovnem obubožanju in plitvosti, kljub motorizaciji in neverjetno hitremu tempu življenja ter načelu malo delati, veliko zaslužiti in nebrzdano uživati, želijo prijetne in domače kulturne utehe. Kmetje, delavci, žene in zlasti mladina so po napornem tedenskem delu od časa do časa željni spremembe, ki jih povede iz vsakdanjih tegob in skrbi v svet umetnosti, čeprav amaterske. Ta težnja je vsekakor razveseljiva in pobuda, da ji poklicne organizacije po možnosti tudi čim bolj ustrezajo.

V Železni Kapli so gostovali igralci SPD iz Šmihela z duhovito komedijo »Scapinove zvijače«, dela največjega francoskega komediografa Moliera. Igra je vsej številni publiki silno ugajala, do mile volje so se vsi iz srca nasmejali ter z navdušenim aplavzom dajali duška svojemu prekipevajočemu razpoloženju. To tudi ni bilo nobeno čudo, kajti igralci so brez izjeme igrali prav dobro, doživeto in s predanostjo, predvsem odlično pa igralec glavne vloge Scapina. Navdušenja ob posameznih scenah in dejanjih ni bilo ne konca ne kraja.

Prav izvrstno so se izkazali na prireditvi tudi pevci SPD Železna Kapla pod vodstvom mladega in marljivega pevovodje Vladimirja Prušnika. Mlade sile v zboru zelo dobro obvladajo pevsko tehniko, kar je pripisati rednim in vztrajnim vajam, ki jih imajo skoro vsako soboto.

Več pevcev že prihaja k vajam z motornimi kolesi, kar pomeni, da se motorizirani promet lahko izkorišča tudi za kulturno-prosvetne namene. Zapeli so vrsto domačih slovenskih pesmi, ki so vse užgale. Posebno navdušenje pa je izzvala ona o »jagrih«, ki je nastala v domačem pevskem zboru samem ter je polna šegavosti in lovske prešernosti.

Po uspeli prireditvi so se igralci in pevci ter mnogo drugih ljudi še nekaj časa zadržali ob petju in razgovorih v neprisiljeni družabnosti v gostilni pri Šumiju.

Dentistka Helena Galle v Celovcu sporoča, da od 1. oktobra naprej spet ordinira.

Partizanski izlet v Slovenijo in Hrvaško

Leta minevajo. Postajamo starejši. Otroci nam doraščajo. Kar je bilo pred dvanajstimi ali štirinajstimi leti slabega, težkega časom pozabljamo. Rad pa se človek spominja tistega, kar je bilo nekoč sicer težko a potrebno in je končno prestano. Tisti mladi ljudje, ki so bili takrat, ko so pokale po Koroškem partizanske puške, še šolarji, so danes dorasli in že vključeni v družbeno dejavnost. Tako je tudi marsikateri od bivših partizanov, ki se je udeležil tridnevnega izleta v Slovenijo in Hrvaško, prepustil dom svojim otrokom v oskrbo ter v krogu svojih nekdanjih bojnih tovarišev užival gostoljubje jugoslovanskih soborcev. Zanimivega vzbujanja spominov na partizanske doživljaje ni bilo ne konca ne kraja. Žalilo nas je na izletu le to, da se ga niso mogli udeležiti tudi oni štirje partizanski tovariši iz Bele, ki so razočarani zaman čakali na avto, ker njegov posestnik kljub dvakratni obljubi, da jih bo vozil, navsezadnje ni držal dane besede.

Koroški, tržaški in goriški partizani so se na svojem skupnem izletu po Sloveniji in Hrvaški ustavili tudi v Kumrovcu — Titovem rojstnem kraju.

Prisrčen sprejem, ki smo ga skupaj z tržaškimi in goriškimi partizani bili deležni v soboto 15. 9. 1956 v osrčju Slovenije, lahko pripravijo samo tovariši, s katerimi smo več let skupaj preživljali vso težo osvobodilne vojne. Ljubljana pa je nas očarala tudi še z drugimi presenečenji, med katere spada v prvi vrsti mogočni muzej NOB v Cekinovem gradu. Koroška borka in nositeljica spomenice iz leta 1941, tovarišica Marjetka, nas je vodila in nam razkazovala muzej; globoko ganjeni smo občudovali to veličastno zbirko dokazov, da borba za osvoboditev izpod fašističnega jarma ni bila samo težka, temveč tudi zelo spretno in načrtno vodena.

Iz Ljubljane smo se podali preko Dolenjske in prenočili v Šmarjeških Toplicah, kjer smo po dolgih letih zopet zapeli skupaj z starimi partizani od tostran in onkraj meja naše borbene partizanske pesmi.

Ko smo naslednjega dne prispeli že ob poldevetih v Zagreb, nas je iznenadilo obširno in bogato okrašeno novo razstavišče zagrebškega velesejma. Občudovali smo mogočni gospodarski napredek jugoslovanskih narodov, prikazan na razstavišču. Če stojiš pred ogromnim motorjem za ladje, se ti nehote zazdi, da plovejo jugoslovanski narodi po širni veliki reki, ki pelje v bodočnost, kjer ne bo več vojsk, ne sovraštva, ne prepira, v bodočnost, kjer bo človek človeku samo še brat in tovariš.

Kumrovec, v hrvaškem Zagorju, stoji rojstna hiša maršala Tita, smo obiskali s posebno radostjo. Ko smo se zbrali pred bronastim kipom spoštovanega tovariša, nas je navdajal ponos, da smo se pod njegovim vodstvom lahko borili proti našemu skupnemu sovražniku in v tej borbi tudi zmagali.

Povsod, kjer smo se ustavili, smo videli, da gleda sleherni jugoslovanski tovariš z neizmernim zaupanjem v bodočnost. Kakor je bila mogočna a tudi težka borba za svobodo in zmago, tako težki in mogočni so tudi napori in uspehi na gospodarskem polju. Ko smo si ogledovali veliko tovarno aluminija na Štajerskem, Kidričevo, in pa tovarno avtomobilov v Mariboru, smo opažali pri delavcih neizmerno samozavest in ponos, kajti podjetja so last delavcev oz. njihovega kolektiva. S ponosom so nam razkazovali svoje obrate, ki jih upravljajo sami. Sami so gospodarji in nikjer nismo naleteli na kakega »gospoda«, da bi nam razkazoval obrat. Iz oddelka do oddelka nas je vodil delavec v svoji plavi sajasti delavni obleki in njegova roka, polna žuljev, je tista ki zna poleg kladiva sukati tudi pero — upravljati tovarno.

Polni najlepših utisov z naše poti širom slovenske in hrvaške zemlje smo se navsezadnje ustavili tudi še v mariborski vinski kleti. Ni se treba čuditi, da je pri zlati kapljici vzkipelo srce slehernega tovariša in v partizanski pesmi so se srca tržaških, ljubljanskih, goriških in koroških partizanov zlila v en sam valovit utrip bratstva in tovarištva.

Ko pa smo se poslovili so postale naše oči rosne. Kdaj se bomo spet srečali v tako prisrčnem doživljanju? Bodimo prepričani da še in še!

Tovarišem iz glavnega odbora Zveze borcev Slovenije ob tej priliki izražamo našo najtoplejšo zahvalo za njihovo iskreno in nesebično gostoljubje, kajti vsi smo bili deležni na tem izletu mnogo, mnogo radostnih presenečenj in ko sem vprašal partizana iz Bele, kaj mu je najbolj ugajalo mi je kratko odgovoril: »Vse, najbolj pa to, da so partizanska srca še vedno ista . . . !

S poti naših žena na obale Jadrana

Zveza slovenskih žena je pred nedavnim zelo ustregla večji skupini članic, ko jim je organizirala lep, zanimiv in poučen izlet do jadranskih obal. Izletnice, povečini žene iz kmečkih in delavskih domov, so se enkrat v letu sprostile svojih vsakdanjih napornih poklicnih dolžnosti ter si privoščile prijeten konec tedna z nepozabnimi doživetji in nevsakdanjimi srečanji. Poleg tega, da so videle lepe kraje, so imele na vsej poti tudi priložnost, da so se seznanjale s prizadevanjem ljudstva v sosedni državi za vsestranski napredek. Ena izmed udeleženih takole opisuje izlet:

Na Korenu so nas pričakale tri tovarišice od Zveze ženskih društev Slovenije. Od teh nas je tovarišica Fani spremljala vso pot. Ker veliki poštni avtobus ni zmogel ture čez Vršič v Soško dolino, koder smo prvotno nameravale, smo razigrane volje krenile navzdol po Savski dolini. Videle smo Jesenice, ki so se po vojni močno razmahnile. Smotrno in moderno so zgradili nov reprezentativen kolodvor, veliki stanovanjski bloki nudijo delavcem in njihovim družinam udobna stanovanja, sodobno je opremljena moderna bolnišnica, v prostrani železarni in livarni pa več tisoč delavcev produktivno obdeluje dragoceno kovino. Kranj pa je bil ves prazničen, v mestu je plapolalo nešteto zastav, kajti obhajalo je znamenito spominsko obletnico, ko so se pred 20 leti tekstilni delavci Slovenije borili z odporno in ostro stavko za zboljšanje takratnega njihovega bednega življenjskega položaja.

Iz Kranja smo nadaljevale vožnjo skozi Škofjo Loko, Poljansko dolino in Žiri ter dosegle pri Logatcu spet glavno cesto. V Postojni pa smo si ogledale eno najlepših čudes prirode, znamenito Postojnsko jamo. Slikovite pravljične tvorbe kapnikov so napravile na vse globok in neizbrisen vtis, posebno na vse one, ki so to lepoto šele prvič videle.

Bila je že temna noč, ko smo prispele skozi Reko v Sušak. Ker nas tam niso več pričakovali, so pripravljene sobe že oddali. Prenočile smo v šotoru, kar je bilo tudi zanimivo doživetje. Zjutraj pa se nam je odprl veličasten pogled na morje, ki so ga mnoge med nami videle tudi šele prvič. V Reki smo si ogledale pestro pristaniško življenje, opazovale slikovitost pomorskih južnih krajev ter med mnogimi ladjami občudovale največjo in najmodernejše opremljeno „Jugoslavijo“.

Na povratku smo si ogledale še Opatijo, nato pa v zanimivi vožnji preko Učke gore mimo drznih od burje izglajenih skalnih sten prečkale vso Istro. Tu je življenje še bolj revno, kar je posledica dolge in sistematične zanemarjenosti pokrajine za časa italijanskega gospostva. Razvijati se je začela šele v svobodi, ko so s socialistično družbeno ureditvijo dani pogoji za gospodarski in kulturni razvoj. Prebivalstvo je marljivo in se preživlja precej z izdelki domače obrti, kjer na primer izdelujejo lične pletene košarice in drugo. Na mnogih področjih je napredek po osvoboditvi že viden, kakor na primer gradnje cest in gojenje raznih kultur. Zadruga Črni kal zelo razvija vinogradniške in sadjarske plantaže, na mnogih krajih pa gojijo tudi druge nasade, kar vse bistveno spreminja prejšnje lice Istre. Avtobus je vozil skozi razne kraje Istre, ki smo si jih medpotoma bežno ogledale, nekaj časa pa smo se ustavile v Kopru — središču slovenske obale.

Končno smo prispele v Ljubljano, si jo tudi na kratko nekoliko ogledale in noč prespale v hotelu „Turist“. Naslednji dan pa smo se nad vse prisrčno poslovile od tovarišice Majde ter se iskreno zahvalile za sprejeto gostoljubnost. Na svoje domove smo se vse vrnile zadovoljne in srečne, želeč si še večkrat tako lepih doživetij.

NAZNANILO

Naznanjam vsej okolici, da pričnem s 1. oktobrom 1956 ordinirati v Rožeku, tudi za zavarovance bolniške blagajne.

Dr. Franc Krajger, zdravnik

„Oče se poslavlja, jemlje zdaj slovo . . .“

Št. Jakob v Rožu. — Žalostno so odmevali glasovi pesmi o zadnjem slovesu očeta pred Kovarjevo hišo v Št. Jakobu, ko smo se v torek dopoldne poslavljali od mrtvega gospodarja, Matevža Nagele. Vsem navzočim, posebno pa številnim svojcem in sorodnikom rajnega je bilo grenko pri srcu, ko so s krsto, v kateri je našlo telo umrlega Kovarjevega očeta poslednje ležišče, po stari rožanski navadi prekrižali prag hiše, v kateri je preminuli desetletja delal in skrbel za dobrobit in napredek svoje domačije in svoje družine. Potem pa se je začela dolga vrsta pogrebcev — med njimi je bilo izredno veliko moških — počasi pomikati po strmini, ki vodi na pokopališče.

V svojem 66-letnem življenju je rajni Matevž Nagele poleg dela in skrbi za svojo kmetijo posvetil mnogo časa in truda tudi narodnemu delu. Ravno v Št. Jakobu, ki je prejšnja desetletja slovel kot najmočnejša trdnjava v Rožu, je našel hvaležno delovno področje, kjer je s svojimi sodelavci pomagal ustvarjati pogoje za plodno narodno življenje. Od mladosti pa do starih let, dokler mu je to dovoljevalo zdravstveno stanje, je bil na razpolago vedno in povsod, kjer so potrebovali nasvete in pridne roke, ki so brez obotavljanja zgrabile za delo. Še prav posebno pa se je odlikoval s svojim nesebičnim prizadevanjem na zadružnem področju; bil je tudi dolgoletni odbornik domače Hranilnice in posojilnice. Tako na kreditnem kot na blagovnem polju je kot vzoren zadružnik z delom uresničeval smoter zadružništva, da je le v skupnem prizadevanju najti blaginjo posameznika in skupnosti. Pri srcu mu je bilo tudi kulturno-prosvetno delovanje, zelo je ljubil našo domačo slovensko pesem. Ni čuda, da je pogostokrat spremljal naše šentjakobske igralce in pevce na gostovanjih po koroških in tudi izvenkoroških krajih, se skupno z njimi veselil doseženih uspehov ter pomagal pripravljati nove nastope.

Kovarjev oče — pojm za Št. Jakob ter vso bližnjo in daljno okolico, vzor pristnega slovenskega kmeta, skrbnega gospodarja svoje domačije in ljubečega očeta svoje družine ter vzor požrtvovalnega člana naše narodne družine. Lahko rečemo, da ga ni blizu in daleč, ki Kovarjevega očeta ne bi bil poznal; s svojim značajem se je priljubil vsakomur in vsi se ga bomo radi spominjali takega, kot se nam je vtisnil v spomin: neutrudljiv pri delu, preudaren v nasvetih in vesel v družbi. Tak bo živel dalje med nami in v nas, nanj se bomo ozirali kot na enega tistih trdnih Šentjakobčanov, ki so s svojim življenjem in delom globoko pognali svoje korenine v naše narodno življenje.

Naj dragi Kovarjev oče mirno počiva v domači šentjakobski zemlji, ki jo je tako ljubil in za katero je doprinesel toliko žrtev; ženi, otrokom in ostalim svojcem rajnega pa velja naše iskreno sožalje.

Odmevi po počitniškem letovanju otrok

Od več strani so starši otrok, ki so bili v letošnji počitniški koloniji, pisali Zvezi slovenskih organizacij zahvalna pisma, v katerih izražajo svoje zadovoljstvo z letovanjem. V pismih navajajo, kako so se otroci vrnili veseli in zadovoljni, predvsem pa, da jim je letovanje zdravstveno zelo koristilo. V enem teh pisem beremo na primer: »Veselo razpoložena in z znaki najboljšega oddiha se je naša hčerka vrnila od zares vzorno organiziranega počitniškega letovanja na Jadranu v Crikvenici. Ne moremo opustiti, da bi k temu ne izrekli naše priznanje in prisrčno zahvalo.« V nekem drugem pismu se starši zahvaljujejo, da si je hčerka, ki je že dalje časa bolehala, prav dobro opomogla in ozdravela, k čemer je gotovo veliko pripomogla dobra prehrana, primeren počitek, razvedrilo, kopanje v morju in toplo južno sonce. Podobno se glasijo ostala zahvalna pisma. Izrazi hvaležnosti so prirediteljem letovanja v zadoščenje.

KOLEDAR

Petek, 28. september: Venčeslav
Sobota, 29. september: Mihael
Nedelja, 30. september: Hieronim
Ponedeljek, 1. oktober: Remigij
Torek, 2. oktober: Angeli
Sreda, 3. oktober: Terezija
Četrtek, 4. oktober: Frančišek

Ptiči in letala

Odkar se je človek z letalskim strojem prvič dvignil pod oblake, ogrožajo med poleti njegovo varnost ptiči, naravni letalci. Pred približno 40 leti je morski galeb trčil v letalo zračnega pionirja in ga v samomorilskem trčenju strmoglavil v globino. Take nesreče se ponavljajo tudi sedaj, ko upravljajo piloti reaktivna letala z nadzvočno hitrostjo. Leta 1946 je imelo britansko letalstvo zaradi trčenja s ptiči okrog 20.000 funtov materialne škode.

V letih 1948—1956 so se zaleteli najrazličnejši ptiči v trideset britanskih letal. Osem vojaških letal je bilo tako močno poškodovanih, da so jih potegnili iz rednega sestava, kajkrat pa se primeri, da morajo na kakem letališču ustaviti promet, ker so v bližini velike jate ptic selivk.

Ameriška letala — civilna in vojaška — doživijo povprečno po dvoje trčenj s ptiči vsak teden, pogosto pa šele letalski strokovnjaki ugotovijo, da se je to ali ono letalo ponesrečilo zato, ker se je v te ali one dele občutljivega letalskega aparata zaletel kak ptič.

Neki pilot je pristajal, tisti hip pa je skozi šipo priletel s hitrostjo izstrelka galeb, ki je pilotu izbil oko in ga sploh tako poškodoval, da je malone izgubil zavest. Če bi ne bilo v letalu drugega pilota, bi prav gotovo prišlo še do hujše nesreče.

Zakaj so trčenja v zraku tako nevarna? Predvesm zaradi izredne hitrosti, ki jih dosegajo sodobna letala. — Ker so te nesreče razmeroma pogoste, so začeli strokovnjaki iskati možnosti, kako bi se izognili njihovim posledicam. V laboratorijih so poskusno izstreljevali mrtve ptice proti šipam letalskih kabin in so tako čez nekaj časa izdelali odporno steklo, ki ublaži vsaj trčenje pri manjših hitrostih. Osnovno pravilo letalcev pa je postalo: »Izogibajte se krajev, kjer se zbirajo ptičje jate zaradi selitve na jug.

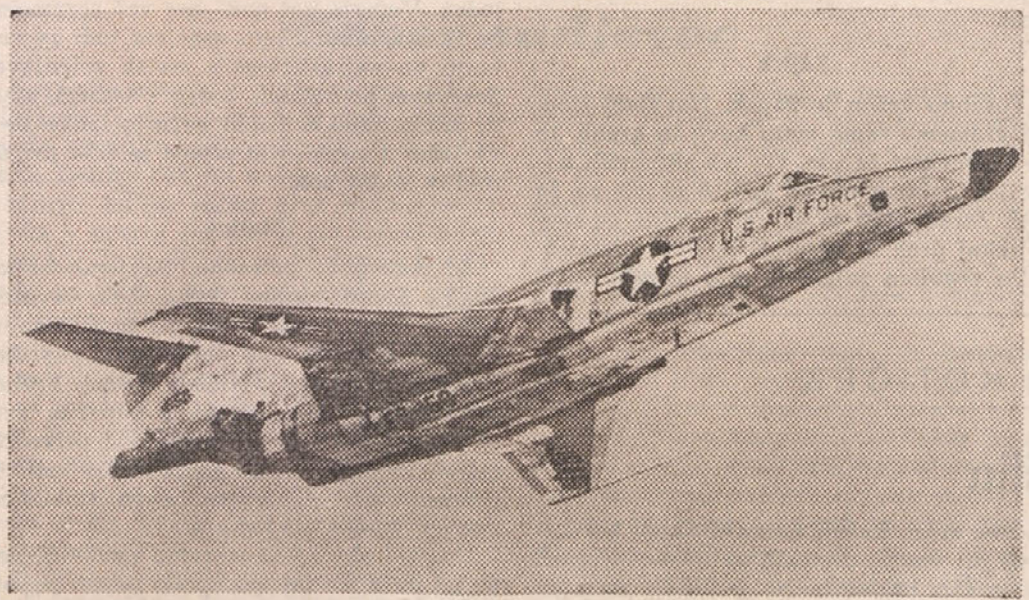

Res, da nam slika AND predstavlja najhitrejšega izvidnika na svetu, in sicer je to ameriško letalo RF-101 A »Voodoo«, ki je v stanju z nadzvočno hitrostjo napraviti zračne posnetke. Kdo pa bi si mislil, da majhno ptičje trupelce tako letalo lahko zruši izpod oblakov na zemljo.

Televizijski stolp

V Moskvi so začeli graditi televizijski oddajni stolp, ki bo visok 500 metrov in bo znatno izboljšal moskovske televizijske oddaje. Ko bodo z vrha tega televizijskega stolpa začeli posredovati televizijske oddaje, bodo televizijske aparate v Moskvi lahko uporabljali brez priključka na zunanjo anteno. Znatno pa se bo s tem razširilo tudi difuzijsko področje.

Za dograditev tega stolpa, ki ga nameravajo dograditi v nepopolnih 150 dneh, bodo uporabili 1500 ton kovinskih konstrukcij. Po proračunih sovjetskih inženirjev nihanje stolpa, ki ga povzroča pritisk vetra, ne bo večje kakor 6 do 8 metrov, čeprav bo stolp za 200 metrov višji kakor znameniti Eiffelov stolp v Parizu. V notranjosti tega moskovskega velikana bosta dve dvigali in eno stopnišče, terase pa bodo prva v višini 90 metrov, druga v višini 180 metrov in tretja 270 metrov visoko. V višini 360 metrov pa bodo namestili središče za barvno televizijo. V spodnjih prostorih tega novega znamenja Moskve bodo posebne restavracije za turiste. Dosedanji moskovski televizijski stolp je visok le 160 metrov, ki pa ne zmore televizijskih oddaj, oziroma njegov oddajni krog je premajhen.

Preizkušnja osebja z aparati

Tržišče elektronskih naprav za ugotavljanje prevar se zaradi njihove uporabe v industriji vse bolj širi. V primeru, kjer bi kraja v velikem obsegu sicer majnih stvari imela lahko za posledico večje škode, vodstva pri nameščanju novih uslužbencev vedno bolj uporabljajo detektorje laži ali kot pravijo poligrafske preizkušnje.

Za ta namen je najbolj znana naprava, ki jo imenujejo Keelerjev poligraf. Naprava ima pet elektronk in tri med seboj ločene kanale za ugotavljanje dihanja, pulza in odpornosti kože med skrbno pripravljenim izpraševanjem.

Tolmačenje rezultatov je za točnost poskusov z detektorjem laži najbolj važen činitelj. Tisti, ki preizkuša mora znati postavljati učinkovita in dovolj tehtna vprašanja, ki morajo biti tudi nevtralna, znati pa mora tudi pravilno registrirati odstopanja od normalnih podatkov celo v primeru, če ima opravka s trdovratnim osumljencem, ki namenoma daje lažnive odgovore na vsako vprašanje.

S tehnične plati naj dodamo sledeče: s povečanjem občutljivosti aparatov lahko dobijo še bolj točne rezultate. Strokovnjaki so priporočali že merjenje prostornine krvi, merjenje hitrosti krvnega obtoka in merjenje oksidacije krvi. Kaj vse se še skriva v teh elektronskih ceveh, če odkrivajo že celo laž?

Najmanjši ljudje na svetu

Večina pigmejcev živi v ekvatorialni Afriki v džunglah in na oceanskih otokih. Dolgo so mislili, da so njihovi največji prijatelji zamorci. Pred kratkim pa so francoski etnografi ugotovili, da afriški pigmejci žive popolnoma ločeno od zamorcev in da imajo z njimi le slabe trgovske zveze. Pigmejci so nestalen nomadski narod, ki se bavi samo z lovom in nabiranjem raznih bilk in sadov. Živinoreje in poljedelstva ne poznajo, le pes jim je zvesti prijatelj. Zaradi njihovega načina življenja je težko ugotoviti, koliko jih sploh je. Najmanjši afriški pigmejci so Bambu, katerih je približno 25.000. Skoraj enako število Babingov živi v francoskem Kongu, Kamerunu in Gabonu. Ob obali Konga pa je približno 50.000 pigmejcev iz skupine Batua.

Moški čistokrvni pigmejci so veliki le 140 cm, ženske pa so še precej manjše. Kosmati so veliko bolj kot zamorci, nos imajo zelo ploščast in širok. Čeprav so tako majhni imajo glavo tako veliko kot ostali ljudje. Zelo so odporni proti raznim boleznim in takih kot so malarija, sifilis ali tuberkulozo sploh ne poznajo. Tudi sonca dosti ne vidijo, čeprav je njihova domovina v vroči Afriki. To pa zato, ker žive v senčni džungli, ki ima drevje tudi do 60 metrov visoko. Posledica tega je, da je pri njih rahitis že udomačena bolezen in da veliko novorojenčkov že kmalu umre. Pigmejci so narod, ki verjetno največ poje mesa in večina njih dočaka starost nad 70 let.

Prvi spomenik, ki omenja pigmejce, je freska iz časa faraona Neferkara, stara že več kot 4500 let. Takrat so bili pigmejci najslavnejši igralci in pevci na svetu. Njihov sloves je bil tako velik, da jih je faraon pri nekem slovesu pozdravil s temi besedami: »Pozdrav božjemu igralcu, tistemu, ki razgalja srce, za katerim vzdihuje kralj Nefekar. Večno naj živi!«

Pigmejci so še danes veliki pevci in igralci, njihova narodna glasba pa je velika umetnija, čeprav je skoraj samo vokalna. V pevskem zboru so vsi prebivalci iz večjega naselja, medtem ko so igre rezervirane samo za lovce. Pigmejce prikazujejo tudi stari egipčanski reliefi, grške vaze, njihove silhuete pa so zelo pogosto na različnih freskah.

Zanimivo je dejstvo, da so jih prebivalci Zapada v srednjem in začetku novega veka čisto pozabili in o pigmejcih niso nič vedeli. Šele ko so jih spet opazili, je eden največjih takratnih zdravnikov, Italijan Cesar Skaliger, rekel, da so to opice, nekateri pa so menili, da so pigmejci bajeslovna bitja. Tako, da je pigmejce znova »odkril« šele 1855 raziskovalec Paul Sihne.

Znanstveniki so po svojih zadnjih potovanjih in raziskovanjih med pigmejci izjavili, da so oni posebna samostojna rasa s samo njim lastnimi značilnostmi.

Kralj slepih potnikov

Američan Reveret se je v San Franciscu vtihotapil kot slepi potnik v japonsko tovorno ladjo, ki je bila namenjena v Južno Afriko. Vso dolgo pot, ki je znašala 12.000 morskih milj, ga ni nihče opazil. Črni potnik se je skrival v rešilnem čolnu, živel pa je od skritih zalog hrane. V Južni Afriki je prišel neopažen mimo carine, dva tedna po prihodu v Johannesburg pa se je prijavil policijskim oblastem, ker mu je zmanjkalo hrane in ker je hotel prijaviti nov rekord kot slepi potnik.

Radioaparat na sončno energijo

V nekaterih državah so začeli pred kratkim s prodajo radioaparatov na sončno energijo. Novi sprejemnik ima namesto radijskih cevi osem tranzistorjev, na gornjem delu radia pa je vgrajenih sedem sončnih baterij. Sprejemnik je narejen tako, da lahko deluje tudi v nočnem času. Tedaj je treba le prižgati stovatno žarnico, ki obseva baterije namesto sonca in na ta način tvori potrebni električni tok.

35

Sedli so. Igor je gledal na zemljevid. Bil je molčeč in resen, v obraz močno upadel. Črt je sedel ob strani in se zamislil: »Življenje zunaj smo si lepše predstavljali. Doma sem se vsaj polente najedel. In krompirja. V kampu sem bil zmeraj lačen. Zdaj pa je še huje. Niti čorbe ni. Kar konjske zobe že imam od samega zelenega sadja. In to skakanje v strmino in v grapo, brrrr — — —«

Nenadno je nekdo močno kihnil. Dušan je skočil mednje:

»Kdo je kihnil?«

»Jaz!« je rekel flegmatično Ljubo.

»Kihnil si . . .«

»Nisem se mogel zadržati!«

»Ti bom dal kihati v zrak. Kihni v robec, v pest ali v zemljo!«

Igor pa je posegel vmes:

»Samo to veš: ‚Kihnil si!' ‚Kihnil si!' Premisli raje, kako bomo naprej prišli. Plan . . .«

Ljubo pa se je odstranil in potihem zagodel:

»Od same konspiracije bomo pocrkali!«

Igor je strmel na cesto, ki je bila globoko pod njimi. »Če ta cesta pelje v Kojsko, potem je še kako uro do tja. Zdaj je okrog polnoči, luna bo vsak čas vzšla, okrog dveh zjutraj bi lahko bili v Kojskem. To bi bil še čas za javko. Najbolje bi se bilo javiti rano zjutraj. Še v mraku. ‚Kojsko številka 13', kjer je javka, je gotovo v vasi. Čez dan, ko tam mrgoli karabinjerov in fašističnih ovaduhov, se ne moremo kazati v vasi. Škoda, da nisem bil še nikdar v Kojskem, da bi si ga laže predstavljal . . . Toda če hočemo do tja ob uri, moramo po cesti. Počez bi potrebovali dve noči. Fantje so izčrpani, Marjan in Vojo se komaj vlečeta naprej, vso moč jima jemlje že samo to, da hodita. Črt in Ljubo nočeta več v ‚grapo' in ‚počez'. Hočeta nekaj naglega, odločnega in odločilnega . . .«

Igor je neprestano opazoval cesto: že več ko dve uri ni bilo na njej ne avta ne voza ne glasov. Odločil se je: vsaj del poti bi šli po cesti. Dva bi šla spredaj, drugi pa daleč zadaj. Izvidnica naj bi na križiščih pazila na table s kažipoti.

»Kdo gre v izvidnico?« vpraša Dušan.

»Jaz,« se odzove Črt.

»Greva,« zamahne z roko Ljubo in že odhaja.

»Kamorkoli grem rad, samo ne v grapo,« reče Črt.

Odtrgala sta z neke ograje dve lati, napolnila hlačne žepe s kamni in jo mahnila po cesti. Naglo sta hodila, opazovala in poslušala. »To je hoja, ne pa tisto premetavanje po grapah!« Četvorica jima je od daleč sledila. Igor je odločno mahal z desno roko in dlanjo, kakor bi hotel reči: »Kar bo, pa bo!« Dušan pa je stiskal v roki velik kamen.

Črt in Ljubo sta prišla na križišče cest s tablami in nečitljivimi napisi. Ljubo se je naslonil na drog, Črt pa je skušal stopiti v njegove dlani. Ko pa se je Črt pognal kvišku, je Ljubo omahnil. Nato je Črt držal Ljubu. Ljubo je razbral:

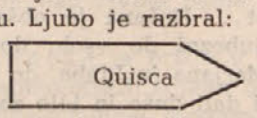

Quisca — to je popačenka za Kojsko. Drugače ne more biti. Spet sta naglo hodila, da so ju drugi komaj dohajali.

Čez dobro uro so prišli do velikih hiš. »Kojsko!« je s poudarkom rekel Dušan. Hiše so jih vzradostile in vznemirile. Bile so vedno večje in vedno več jih je bilo. Pospešili so korak. Zavili so z glavne ceste na stransko pot.

Steza za hišami je bila prijetna: mehka in tiha. Bila je kakor preproga. Ob njej so bili latovniki, sadno drevje in vinogradi. Široke krošnje češenj so se sklanjale k teleskopcem kakor ljubke debeluške. Sicer pa niso mnogo videli, samo čutili so, da jim je tu bolje kakor na trdi in nevarni cesti.

Pot je postala ožja, kamnita, strma. Sadovnjakov in vinogradov ni bilo več. Svet je bil vse bolj divji. Spustili so se v grapo in se utaborili sredi nizkega drevja in gostega grmovja, ki se je bohotilo vsevprek.

Igor se je medtem odločil: »Takoj grem na javko, drugi pa naj počakajo tu. Pohiteti moram, da pridem v vas pred svitanjem. Dušana vzamem s sabo ali pa Ljuba. Raje Ljuba. Če se kaj zgodi in se ne dobimo več, se bodo ostali z Dušanom laže prebili. Samo čevlje bom nekomu pobral. Z enim čevljem ne morem v goste.«

Ko so si ogledovali čevlje, so se zavedeli, kakšni pravzaprav so. Bili so žalostni. Igor brez čevlja, Črt v srajci, ki si jo je raztrgal na žici, Marjanu binglja sem in tja na pol odtrgani del hlačnice. Vsi so prašni in pomečkani, v obraz pa kosmati in upadli. Sama koža in lasje so jih. Nazadnje je vsa šestorica opremila dva, da nista bila več razcapanca: Igor je dobil Vojkov suknjič in Marjanove čevlje, ki so mu bili še najbolj prav; Ljubo pa je oblekel Dušanove hlače in Črtovo rezervno srajco. K sreči so bili vsi enake, nizke rasti, samo Ljubo in Dušan sta bila večja.

Igor in Ljubo sta se napotila v vas po stezi, po kateri so zavili z glavne ceste. Bila je še noč, a ne več taka, v kateri bi blestele samo zvezde in luna.

»Pohitiva,« je rekel Igor, »da nama ne uide pravi čas. Hišne številke bova že razbrala, ničesar nama ne bo treba spraševati, vas pa še ne bo pokonci.«

Še nekaj za našo zimsko shrambo

Sadje je predvsem v zimskem času dragoceno, poleg tega pa je nujno potrebno za zdrav razvoj našega organizma. Organizem je zdrav in odporen le, če uživamo tako hrano, ki vsebuje vse organizmu potrebne snovi, zlasti vitamine, in ravno teh je dosti v zelenjavi in sadju. Zato moramo stremeti za tem, da si tudi za zimo napravimo dovoljno zalogo te dragocene hrane.

Poskusimo si pripraviti za letošnjo zimsko zalogo na primer paradižnikovo marmelado in sicer tako:

Zelo zrele paradižnike, ki morajo biti celi in zdravi, dobro očistimo in skuhamo v sopari. Stresemo jih na rešeto, da se dobro odtečejo. Nato jih potlačimo v skledo, pustimo, da se na vrhu nabere odvečna voda, ki jo sproti pobiramo, da je je čim manj. Nato stehtamo sok. Posebej skuhamo sladkor in sicer na 2 kg soka vzamemo 1 kg sladkorja. Ko je sladkor že dovolj gost, ga primešamo k paradižnikovemu soku in kuhamo še tako dolgo, da je zmes gosta. Tako pripravljeno marmelado shranimo v dobro zaprtih kozarcih na hladnem prostoru.

Pa tudi marmelada iz buč je zelo dobra. Zrele, že rumene buče olupimo, odstranimo semenje in zrežemo na drobne koščke, ki jih skuhamo v sopari. Zmehčane pretlačimo in stehtamo. Za vsak kilogram bučnega soka vzamemo pol kilograma sladkorja, ki ga kuhamo posebej in že zgoščenega dodamo bučam. Za zboljšanje okusa zribamo lupino ene limone in jo dodamo marmeladi. Na vročem štedilniku naj bučni sok hitro zavre, da se zgosti. Sok pa moramo neprestano mešati, da se ne prismodi. Ko je marmelada že zelo gosta, jo odstavimo in še vročo vlijemo v kozarce, ki jih zavežemo ter shranimo v suhem, zračnem in hladnem prostoru.

Jabolčna marmelada. Zanjo vzamemo zelo zrela jabolka, jih oparimo in zrežemo na več manjših delov potem, ko smo jim odstranili peščišča. Z olupki vred jih kuhamo v sopari, dokler niso povsem mehka. Tako zmehčana pretlačimo in stehtamo. Nato skuhamo na vsak kilogram soka 65 dkg sladkorja z malo vode, da se zgosti. Takega primešamo soku, ki ga kuhamo dalje, da postane zgoščen in marmelada je gotova. Po okusu ji lahko primešamo še limonino lupino, nato jo shranimo kot vsako drugo marmelado.

Korenjev džem. Ostrgamo en kilogram in pol rdečega korenja, ga zribamo na strgalniku na tanke rezinice, pridenemo pol kilograma sladkorja in dve celi limoni. Limoni zribamo na strgalniku ali zrežemo na tanke koščke, toda z lupino vred. To zmes stresemo v posodo, v katero vlijemo malo vode, da se korenje pri kuhanju ne prismodi. Kuhamo tako dolgo, da se korenje razkuha. Nato vse skupaj pretlačimo in napolnimo v kozarce.

Blago je dobilo madeže od rje

Vsaka od nas je bila že kdaj slabe volje, ker je zagledala na perilu ali obleki madež od rje. Dobiti ga ni težko, veliko teže ga je odstraniti, zaradi tega navajamo iz izkušnje nekaj navodil, kako se takih madežev iznebite.

Če pride rja na belo perilo, pobarvano bombaževino ali volno, kanemo na madeže nekaj kapljic desetodstotne raztopine citrone ali vinske kisline. Raztopino pustimo, da nekaj časa deluje, nato pa jo speremo z mlačno vodo. Obneslo se je tudi odstranjevanje madežev s 5 %no solno kislino, toda v tem primeru je treba blago potem dolgo časa splakovati pod tekočo vodo, da kislina blaga ne razžre.

Pri občutljivem blagu — svili, atlasu, žametu itd. — ovlažimo madež z vročim kisom, ga pokrijemo s cigaretnim pepelom in nekaj časa počakamo. Nazadnje izperemo madež z milnim špiritom ali kakim drugim čistilnim sredstvom. Pri barvanih in občutljivih vrstah je najpametneje, da napravimo najprej poskus na krpici ali pa na nevidnem mestu. Sredstva lahko uporabljamo samo takrat, če ne učinkujejo na barvo blaga.

Od zajtrka do večerje

Večkrat slišimo o nepravilnem razporedu naše dnevne prehrane. Posebno z zajtrkom, kakršen je pri nas v navadi, ne moremo biti zadovoljni. Ako razdelimo povprečje dnevno potrebnih kalorij na pet dnevnih obrokov, tedaj jih pravilno razdelimo takole:

zajtrk	20 do 30 %
dopoldanska malica . . .	10 %
kosilo	30 do 40 %
popoldanska malica . . .	10 %
večerja	20 %

Če vzamemo za merilo navedene odstotke ter jih primerjamo z našimi prehrambenimi navadami, tedaj vidimo, da je naš zajtrk preskromen, kosilo preobilno, malice nezadostne ali pa jih sploh ne uživamo. Količine prehrane napačno razdeljujemo na dnevne obroke. To neenakomerno in nepravilno razdeljevanje ima svoje neugodne posledice tudi na delovno sposobnost.

Zajtrk

Posebno važen je zajtrk. Navajeni smo, da vzamemo samo malo kave in kruha, to je največkrat že vse. Ob teh skromnih kalorijah delamo včasih tudi 8 ur ali pa še več. Zaradi tega se ni treba čuditi, če smo v nekaj urah že utrujeni in težko delamo.

Za pravilen zajtrk je zelo priporočljiva mlečna kaša in sveže sadje. Tak zajtrk je zelo primeren za vse starostne dobe in tudi za ljudi, ki so bolj občutljivega želodca.

Kosilo

Nič več ni nujno, da je prva jed, ki jo za kosilo užijemo, juha, bodisi mesna ali zelenjavna. Namesto nje lahko pojemo nekaj sadja, spijemo kozarec sadnega soka ali použijemo zeleno solato. Te jedi vzbujajo tek in vplivajo na naše prebavne organe, da izločajo več prebavnih sokov ter vplivajo na boljše izkoriščanje jedi, ki jih še jemo za kosilo.

Glavna jed naj bo sestavljena iz beljakovinastih živil: mesa, rib, jajc, skute, poleg pa pripravimo še krompir ter obilo zelenjave, sveže, dušene ali pa v solati.

Večerja

Večerja naj bo lahka, pripravljena dovolj zgodaj, da ponoči ne obremenjuje želodca. Večerja naj nudi čim več sprememb in vitaminov. Zato segajmo tudi za večerjo po najrazličnejših vrstah zelenjave, predvsem po solatah, jedeh s sadjem, skuti, jajcih, mleku. Toplo večerjo lahko menjujemo z mrzlo. Kot pijača je zelo priporočljiv sadni sok.

Malice

Za malice ni potrebno, da jemo obilo, ampak dobro izbrana živila. Zelo osvežujoče je zlasti sveže sadje, pa tudi zelenjava, kot so redkvice, paradižnik, paprika, kumare itd. Poleg pojejmo koščk kruha, po možnosti namazanega s surovim maslom. Kadar pa je le mogoče, si privoščimo za dopoldanske ali popoldanske malice, posebno med delovnim časom skodelico svežega mleka ali jogurta.

Dnevne obroke si moramo razdeliti glede na delo. Če imamo kosilo pozno popoldne, z delom pa začnemo zgodaj zjutraj, tedaj moramo imeti obilno malico. V primerih, ko je kosilo pozno, naj bo večerja lahka. Čim bolj pa bomo vrednost dnevnih obrokov približali spredaj navedeni razdelitvi, tem pravilneje bodo razdeljene potrebne kalorije in tem lažje bomo uspešno delali, pa tudi prebavni organi bodo na ta način v redu delovali.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

O kašlju

Kašelj sam ni posebna bolezen, ampak znak različnih bolezni. Za bolnika je zelo nadležen, zato pa ga skuša zdravnik vedno odstraniti.

Navadno človek kašlja neprostovoljno, zaradi draženja dihalnih organov, čeprav se kašelj lahko izzove tudi namenoma. Namen kašlja je izločitev katarja, sluzi ali kakega tujega telesa, ki ovira dihalne poti. Včasih, na primer pri pljučnici, bronhitisu itd., je kašelj potreben in vpliva blagodejno, ker obdrži bolnik na ta način proste poti za prehod zraka, ki bi jih sicer oviral katar. Vendar se često zgodi, da kašelj ne more sam opraviti te važne funkcije. V teh primerih gre za dražilni kašelj, ki ga povzroča na primer vdihavanje dražilnih plinov, ali pa za suh in trgajoč kašelj, kot pri nekaterih vnetjih rebrne mrene. Stari zdravniki so po obliki kašlja celo določali bolezen.

Ne smemo pa pozabiti, da je kašelj lahko tudi zelo škodljiv bolnikovemu organizmu, posebno, če ga povzroča rak glavnih dihalnih organov. Isto velja tudi za nekatere oblike bronhitisa, kjer močni kašelj ni v nobeni zvezi z malo množino izločene sluzi. Kašelj tudi več škodi kot koristi pri vnetju pljučnih vršičkov in pljuč, če je sluz trdovratna in je kašelj ne more zrahljati. Svoje naloge tudi ne more opraviti, če je v pljučih preveč potu, kar je posledica oslabelosti srca. To so nekateri primeri nekoristnega kašlja.

Vse to pa velja tudi za preslaboten kašelj, to je za primere, ko je kašelj preslab, da bi opravil svoje delo, na primer čiščenje bronhijev. Zato so napadi kašlja pogosti in hudi, ker jim ne uspe opraviti svoje funkcije. Za take primere uporabljamo kot zdravilo olajševalna sredstva, večinoma opijeve sestavine, ki lahko ustavijo trdovratne napade kašlja. Včasih zdravniki predpišejo tudi izkašljevalna sredstva, kot so različna hlapna olja, kalijeva jodova spojina itd. Uspešno je tudi vdihavanje vodne pare, ki zmehča sluz. Tako se preprečijo napadi krčevitega in trdovratnega kašlja, ki škoduje bolniku in slabi pljuča. Razen tega pa se s tem spremeni nekoristni kašelj v koristnega, ker izloči sluz. Nikoli pa ne smemo pozabiti, da je treba istočasno zdraviti tudi glavno bolezen, za katero je kašelj le zelo mučen znak in opozorilo.

PRAKTIČNI NASVETI

Živila se tudi v vlažni kleti ne pokvarijo, če jih postavimo v omarico v kateri imamo postavljen tudi zabojček živega apna.

Tehtnice se kvarijo, če pustimo na njih uteži.

Okvire pri štedilniku dobro očistimo, ako še vroče namažemo z vazelinom in vdrgnemo s krpo iz raznih volnenih in bombažnih odpadkov ter jih ovijemo s staro nogavico.

»Samo da bi bila številka 13 na začetku vasi!«

Četvorica pa je ždela v goščavi in se predajala radostnemu pričakovanju.

Črt, ki je ležal na hrbtu, se je pretegnil, pomolil pesti v zrak in nekam elegično prekinil tišino:

»Onadva se bosta prva najedla!«

»A jima ne privoščiš?« ga je podražil Vojo.

»O, saj bosta tudi nam prinesla,« se je po dolgem času spet zasmejal Dušan.

Marjan pa jih sploh ni poslušal. Odločil se je za to, na kar je že dalj časa mislil: nad kolenom si je odtrgal hlačnico.

»Pa še drugo,« ga je spodbujal Dušan.

Marjan je dvignil oči od hlač. Dušan ga je v nejasnem svitu zore pogledal v obraz: v te oči, ki so bile skoraj zaprte, ker je slabo videl, naočnike pa mu je nekje na poti snelo grmovje — — — v te rdeče brke in rdečo redko bradico, ki si jo je pustil rasti že v Gonarsu, da bi se bolje prikrival — — — v ta upadli obraz, na katerem so v štirih dneh še močneje izstopile kosti in se poostrile poteze — — — v te nerodne kretnje intelektualca, ki komaj vidi...

»Počakaj, druga hlačnica pride takoj na vrsto,« je odgovoril Marjan in trgal s skrajšane hlačnice dolge nitke, ki so bingljale tjavdan.

Dušan je šele zdaj videl, kako je Marjana vzelo. In Vojo ni mnogo boljši — — — In Črt in Ljubo — — — Nenadno mu je bilo žal, da je bil vso pot očitar in da jih je zmerjal: Marjanu je zabrusil strahopetca, Ljuba je obmetal z neprevidnežem, Črtu je naprtil lahkomišljenca — — — Črtu in Ljubu je rekel, da sta — sektaša, za Voja in Marjana je imel pri roki očitek — oportunizma, pa čeprav so se vsi trudili, da bi jim zlasti tega ne mogel nihče reči, zakaj najbolj so se bali, da bi se jih tak vzdevek prijel za stalno, kot karakterna lastnost... Dušana je obšel nenaden občutek ljubezni do vseh: do Voja, do Črta, do Marjana in Ljuba, do njih, ki so tako mladi dali dušo in telo za eno samo stremljenje — — — Toda med potjo ni bilo mogoče drugače. Ne bi bili še tu, če bi bil popuščal — — —

Marjan je naglo odtrgal še drugo hlačnico.

Igor in Ljubo sta bila medtem že v vasi. Na obeh straneh so bile hiše, ki so se jima zdele zelo velike, saj sta jih v zadnjem času gledala samo od daleč. In od tam so bile tako pritlikave. Ljubo pogleda po hišnih številkah. »O kakšna smola!« tiho vzdihne, ko razbira zapovrstjo:

41	39	37

Javka pa je na številki **13**! To bo nekje na drugem koncu vasi. Treba bo torej skozi vas. Vražja smola!

Pohitita. Cesta, ki pelje skozi vas, je prazna. V hišah je mir. Vse naokrog je tišina pred dnem.

Nenadno opazi Ljubo na oknu v prvem nadstropju velike hiše na desni — karabinjera.

»Ga vidiš?« šepne Igorju.

»Ne zijaj gor!«

»Tak je kakor Milochi!«

»Glej predse!«

Pospešita korak.

Ovinek. Hiša s karabinjerom se skrije. Novi vrsti hiš ne vidita konca.

25	23	21

Na steni neke hiše je velika, črna deska, na deski pa razglas in skupina fotografij. Igor in Ljubo zagledata sebe. Zraven pa so fotografije Štefana, Gata, Dušana, Marjana, Voja in Črta. Pod slikami so pri vseh njihova prava imena, tudi pri tistih, ki so se v kampu prikrivali.

»Jih vidiš?« šepne Ljubo.

»Molči!« ga zavrne Igor.

Toliko še razbereta, da je na glavo vsakega razpisanih

50.000 lir.

Ljubo pa še opazi, da je za Igorja obljubljenih

100.000 lir.

Presledki med hišami so spet vedno večji. Prehodila sta skoraj vso vas. Ustavita se pred veliko enonadstropno hišo. V pritličju so pločevinaste oknice na navoj, kakršne imajo izložbe in vrata v trgovinske prostore. Nad vežnimi vrati je na eni strani napisna tablica:

Assicurazioni Generali

na drugi strani pa umazana, majhna pločevinasta tablica z zaželeno in iskano številko. Ljubo jo je dvakrat pogledal in se skoraj zastrmel vanjo. Ni mogel verjeti, da sta vendarle dosegla neprestano se izmikajoči cilj, za katerim so šli s tolikšno vztrajnostjo in tolikšno nado.

Vstopita v temno vežo — jutro še ni posijalo vanjo — otipata stopnice in se povzpneta v prvo nadstropje. Ustavita se pri steklenih vratih vrh stopnic. Prisluhneta. Hiša je popolnoma mirna. Igor v mislih spet ponovi javko in potrka na vrata, ki jim ne najde kljuke.

Nenadno se vrata odpro in pred njima stoji visoka, močna žena v dolgi nočni halji, na katero padajo dolgi razpuščeni lasje. Igor jo ogovori — o, že često je prišel z javko pred neznane ljudi! — mirno in prijazno:

»Dobro jutro. Oprostite, ali je pri vas Emilija Gornik?«

To je bila javka. (Se nadaljuje)

Obvestila NAPREDNIH GOSPODARJEV
UREJUJE SEKRETARIAT SLOVENSKE KMEČKE ZVEZE

Obirajmo sadje pravočasno

Pri nas ni večje napake v sadjarstvu kakor prezgodnje obiranje sadja. S tem ne poškodujemo le drevja samega, ker mu poškodujemo, odnosno uničimo rodni les, temveč je tako obrano sadje tudi manj vredno, ker je še nezrelo in ima premalo sladkorja. Tako sadje ni za jelo, saj vidimo, kako otrok sicer vgrizne v tak sad, pa ga zopet odstavi in odvrže, ker je prekislo. Pa tudi za sadjevec ni nezrelo sadje, ker iz takega sadja ni trpežen in poleg tega tudi ni dobrega okusa. Končno pa nezrelo sadje pokvari tudi ceno dobremu zrelemu sadju. Pravočasno in pravilno spravljeno sadje zaleže izdatno več nego sadje, ki smo ga prezgodaj ali tudi prepozno obrali. Posebno če oberemo žlahtne namizne sorte prepozno, se njihova kakovost zelo poslabša.

Glede na zrelost sadja razlikujemo drevesno ali fiziološko zrelost ter godnost, t. j. zrelost za uživanje. Sadje je zrelo na drevesu tedaj, ko doseže ono stopnjo zrelosti, ki je potrebna, da se razvijejo vse njegove dobre lastnosti; fiziološko zrelo sadje spoznamo po tem, da zdravi plodovi odpadajo oziroma, da sad z lahkoto odtrgamo, ne da bi pri tem poškodovali pecelj ali celo odlomili rodni les. Ti znaki pa drže le za poletno in jesensko sadje, medtem ko za zimsko ne. Glede tega se tudi posamezne sorte močno razlikujejo, n. pr. sad šampanjske renete se drži trdno na drevesu in ga pravzaprav težko odločimo od lesa, medtem ko sad voščenke in nekaterih drugih sort že zaradi lastne teže odpade. Poletno in jesensko sadje je užitno zrelo takoj, ko ga odtrgamo. To sadje oberemo nekaj dni pred popolno dozoritvijo, ker bi sicer kot užitno izgubilo preveč kisline, postalo bi pa prav kmalu moknato in neokusno. Zimsko sadje pa na drevesu nikdar ne dozori, temveč šele v shrambi.

Obiranje zimskega sadja ob pravem času je izredno važno. Od tega je odvisna trpežnost in ves nadaljnji razvoj sadja. Zato ga pustimo na drevesu čim dalj mogoče, saj vemo iz izkušenj, da se sadje šele zadnje dni dozorevanja odebeli. Obenem s plodom pa se v zadnjih dneh dozorevanja zdebeli tudi koža ploda in zgosti na njem voščena prevleka, ki ga varuje pred raznimi drobnoživkami, zlasti pred gnilobo in premočnim izhlapevanjem vode. Pozno obrano sadje je bolj trpežno, poleg tega pa obdrži sočnost in navsezadnje tudi večjo težo. Pozno obrano sadje je tudi veliko boljše kakovosti, saj se ravno zadnje dni dozorevanja na drevesu pretvori precejšnja množina škroba v sladkor, izgubi pa sadje precej kisline in črešlovine, razvijejo se eterična olja, ki dajo pozneje plodu poseben okus in vonj. Pri obiranju zimskega sadja se držimo načela: Čim pozneje, tem bolje! Morebitne slane se nam pač ni bati, kajti čim trpežnejši je sad, tem manj je občutljiv za vsakršne vremenske neprilike. Če pa slana ali mraz osmodi plodove, jih ne oberemo prej, preden se niso na drevesu odtalili. Iz leta v leto je doba zrelosti pri posameznih sortah zelo različna, ker je pač odvisna od vremenskih prilik. Poleg raznovrstnih činiteljev vpliva na potek zorenja sadja zlasti vreme tekom poletja, krajevna lega kakor tudi nadmorska višina. To je pa tudi vzrok, da prištevamo marsikatero zimsko sorto iz višjih leg k jesenskemu sadju, v nižjih legah pa obratno.

Prav posebno pazljivo obiramo zimske hruške, ker za hruške ne drži načelo: čim pozneje, tem bolje! Če hruške oberemo prepozno, ostanejo v shrambi trde, ker se meso ne meči, da bi se v ustih topilo. Zato so pozno obrane hruške komaj užitne. Pa tudi prezgodnje obiranje ima iste neugodne posledice. Splošnih, za vse okoliščine veljavnih rokov za obiranje sadja, pa ne moremo določiti niti za jabolka, niti za hruške.

ing. R. St.

Dober sadjevec

Neki moj znanec je naprešal dva sodčka sadjevca. V prvi sodček je nalil mošt iz samih zgodnjih sladkih hrušk, v drugega pa iz lesnik. »To bo dober kis,« je rekel. Napravil pa je račun brez krčmarja. Iz mošta v prvem sodčku je res nastal hudo kisel kis. Iz mošta, ki ga je naprešal iz lesnik, pa je bil dober sadjevec in svetel kot cekin. Bil je pa tudi sam kriv, da se mu je sladki mošt tako hitro skisal. Mošt je pustil vreti v odprtem sodu. »Mošt se mora zbruhati,« je menil. Seveda in skisati tudi. Brez kipelne vehe ne bo dobrega sadjevca. Na prevrtano leseno pilko, ki je na gornjem koncu ošpičena, pritrdimo gumijasto cevko, katere drugi konec vtaknemo v kozarec z vodo.

Sladkemu sadju je treba primešati pustega, kislega. Le-to pa mora biti tudi zadosti zrelo. Iz tepk lahko napravimo dober sadjevec, če pa tepke niso dovolj zrele, bo mošt vseeno kisel in plehek. Nekateri dajejo v tak mošt žganje, da mu povečajo moč. Žganje zviša odstotek alkohola, okus pa še poslabša. Tudi z dodajanjem sladkorja se zviša samo odstotek alkohola. Sladkor, ki ga dobimo v trgovini, je tovarniški izdelek in ne vsebuje aromatičnih snovi, ki se tvorijo samo v zrelem sadju. Po naših hribovskih kmetijah raste še dosti drobnic, poldivjih hrušk. Posebno tam, kjer so neugodne lege za drugo žlahtnejše sadje. Tudi drobnice so dobre za mošt, posebno pa za mešanje z boljšimi vrstami.

Sadjevcu izboljšamo okus, če primešamo na 100 litrov mošta vršiček pelina in nekaj vršičkov tavžentrože. Ponekod mošt tudi barvajo z borovnicami. Nekaj pesti suhih borovnic in sadjevec bo podoben dolenjskemu cvičku. Mošt moramo pretakati in prenašati samo v lesenih ali emajliranih posodah. Zgodilo se je že, da je zbolela vsa družina, ker so pili mošt, ki je bil nekaj dni v pocinkanem vedru. Cink se spaja s kislinami, cinkove soli pa so strupene. Ravno tako bi lahko zboleli, če bi imeli mošt nekaj časa v bakreni posodi.

75 % nitramoncala gre v inozemstvo

Avstrijske tovarne dušika v Linzu so v preteklem računskem letu prodale 582.000 ton dušičnih gnojil. 433.000 ton so jih prodale v inozemstvo. Od te količine so kupile evropske države 42 %, Azija 33 %, Afrika 22 % in Amerika 3 %. Iz tega vidimo, da industrija dušika ni le koristna za domače kmetijstvo, temveč da je tudi pomemben činitelj v zunanji trgovini naše države.

Kile pri živini

Kile imenujemo izstopanje ali izpadanje drobovja skozi naravne ali zaradi poškodbe nastale odprtine v podkožje. Največkrat izstopajo čreva.

Po izhodnih mestih kile razlikujemo:

1. Do kile popka pride, kadar izstopijo trebušni organi pod kožo skozi odprtino. Ta kila je lahko prirojena ali pridobljena, posebno pri mladih živalih.

2. Kila dimelj in mošnje nastane, kadar se črevni zavoji spustijo v dimeljni kanal skozi notranjo dimeljno odprtino oziroma v mošnjo. Te vrste kila se često podeduje, zlasti pri prašičkih. Zato je umestno, da ne vzrejamo plemenskih živali s temi napakami.

3. Trebušna kila nastane zaradi podkožnega razcepa trebušnih mišic in izpada drobovja skozi odprtino pod kožo.

Kile so proste in zažete. Pri prvih je mogoče izpadlo črevo vrniti skozi široko odprtino nazaj v trebušno votlino, pri drugih pa ne. Zažete kile so nevarne, ker zastaja hrana in stisnjeni del črev lahko odmre.

Kile na popku se pojavijo največkrat pri mladi živini in jih lahko popravimo. Kile v dimljah in v mošnji dobe včasih konji zaradi skokov preko prepon ali pri težki vožnji, so pa lahko tudi prirojene. Kile na trebuhu vidimo največ pri govedih, ki se med seboj suvajo in bodejo z rogovi, za časa brejosti in ob porodu.

Znaki kile so: Oteklina, ki je okrogla, točno omejena in na pritisk mehka. Prosta kila ni nikoli vroča in navadno tudi ne boleča. Oteklino lahko s prsti spravimo nazaj v črevesno votlino, ko pa jih odmaknemo, se kila zopet pojavi.

Zdravljenje vseh vrst kile prepustimo strokovnjaku, ker je to operativni poseg. Pri manjših trebušnih kilah zdravljenje ni niti neobhodno potrebno, zlasti če ne gre za visokovredno plemensko živino. V vsakem primeru se priporoča krmljenje v manjših obrokih z vitaminozno krmo.

Vnetje popka

Vnetja popka se pojavljajo največkrat pri teletih in žrebetih, redkeje pri drugih živalih, 8 do 14 dni po rojstvu. Popek oteče, postane vroč in boleč, često pa je tudi gnojen v obliki ognojka, ki ga povzroče gnojni mikrobi. Iz vnetega popka prihajajo često mikrobi v kri in se nasele najraje v sklepih, zaradi česar teleta in žrebeta šepajo. To vzrejno bolezen imenujemo hromoto.

RAZNE OBJAVE

Prijavite krave za umetno osemenjevanje

Po koroškem zakonu o pospeševanju živinoreje mora vsak kmet do 1. oktobra prijaviti pristojni občini število krav in telic, ki jih bo pustil v naslednjem letu umetno oploditi. Za krave in telice, ki so prijavljene za umetno oplojevanje, mu v prihodnjem letu ne bo treba plačati doklade za nakup in vzdrževanje bika. Po istem zakonu so namreč občine dolžne, da skrbijo za nakup in vzdrževanje bikov ter imajo pravico, da v ta namen obdavčijo kmete za vsako žensko govedo, ki je starejši od 12 mesecev z posebno doklado.

Nezgode je treba prijaviti v teku 14 dni

Vsako nezgodo, ki se je pripetila pri delu na kmetiji, je treba v roku 14 dni javiti zavodu za kmetijsko in gozdarsko socialno zavarovanje. Pri prijavah po tem roku imenovani zavod lahko odkloni kritje stroškov zdravljenja.

Nezgode je treba javiti pri občini, kjer so tudi ustrezni formularji na razpolago.

Razstave plemenske živine

Plemensko živino pincgavske pasme boste videli na naslednjih razstavah:

10. in 11. oktobra okrajna razstava v Schladmingu na Štajerskem,

14. oktobra okrajna razstava v Winklern,

21. oktobra okrajna razstava v Mittersill na Solnograškem.

Plemensko živino simodolske pasme na Koroškem in Štajerskem pa vidite na razstavi v Št. Vidu ob Glini v času od 29. septembra do 1. oktobra. Razstavljenih bo 120 goved.

Sejem za plemenske svinje v St Vidu

Naslednji sejem za plemenske svinje in merjasce v Št. Vidu bo v petek, 5. oktobra in ne, kakor je bilo svoječasno objavljeno, 12. oktobra.

Jesen obeta padec cene pitancev in klavne živine

Čas letošnje turistične sezone se je nagnil h kraju, z njim pričenja pojemati tudi povpraševanje za klavno živino in pitanci. Po drugi strani prihaja pol opitana živina s planin in vsak že gleda za kupcem. Veliko je tudi še število kmetov, ki z letošnjim pridelkom žita in krompirja pitajo prašiče, da bi jih postavili v prihodnjih tednih na trg. Zato ne bo odveč, če na kratko pregledamo razvoj na trgu s klavno živino, z živino za nadaljnjo rabo, s pitanci in s konji.

Klavne živine je začelo v teku julija na domačem trgu primanjkovati. Zato je vlada pričela dovoljevati njen uvoz. Dočim je bilo v juliju v St. Marx uvoženih tedensko 250 do 450 glav klavne živine, je tedenski uvoz v avgustu in prvi polovici septembra znašal 280 do 350 goved. Medtem pa je že pričela domača ponudba naraščati, kar je imelo za posledico padec cene koncem avgusta in začetkom septembra.

Medtem, ko so v St. Marxu v prvi polovici avgusta prodajali vole po 9.80 do 12.—, bike po 10.— do 12.—, krave po 7.90 do 10.— in telice po 10.— do 11.80, so na prvih dveh septembrskih sejmih dosegli za vole le še 9.10 do 11.60, za bike 9.80 do 11.70, za krave 7.60 do 9.80 in za telice 9.90 do 11.80 šil. Klobasarice so prodajali po 6.30 do 9.80. Tudi na tretjem sejmu vidimo iste cene, čeprav je bila ponudba nižja. Te cene so za znanje nižje od cen na lanskih prvih septembrskih sejmih. Iz primerjave uvoza pa se vidi, da je letošnja domača ponudba v St. Marxu za okroglo 10 % nižja od lanske. — S Koroške je šlo začetkom avgusta še nad 100 pitanih volov in bikov v Italijo po ceni 10.— do 11.— šil., koncem avgusta pa po 10.— do 10.30 šil. Nadaljni izgledi za izvoz v Italijo so slabi, ker je tam živina padla v ceni za 2.— šil.

Pri pitancih je prišlo v St. Marxu na prvih septembrskih sejmih do nepričakovano velike ponudbe. Medtem ko je bilo v avgustu na sejmih 6.000 do 7.300 pitancev, od tega 2.600 do 3.600 uvoženih, je bilo na prvem septembrskem sejmu čez 10.300, na drugem pa 8.500 pitancev, od tega 5.360 in 4.900 uvoženih. To je povzročilo občutljiv padec cene. Prvi razred so plačevali le še po 14 šil., drugega pa po 13.20 do 13.90 šil. za kg žive teže. V avgustu pa so bili pitanci prvega razreda prodani po 18.— do 18.80, oni drugega razreda pa po 17.40 do 18.40 šil. za kg klavne teže. Tretji razred je padel od 13.50 do 14.— na 12.50 do 13.10 šil. za kg žive teže. Na tretjem sejmu se cene niso popravile, čeprav je ponudba spet padla na število v avgustu.

Kdo je sprožil ta udarec proti domačemu kmetijstvu in v čigavo korist gre padec odkupne cene? V korist konzumenta gotovo ne. Vsekakor je zanimivo, da je »Der Kärntner Bauer« koncem avgusta zapisal, da je ponudba pitancev na Koroškem tako velika, kakor nikoli prej v tem času, teden dni navrh pa opravičuje visoki uvoz na Dunaju z baje izredno nizko ponudbo s strani domačih producentov. Tu gotovo ni nekaj v redu, kajti še nikoli niso na Koroškem z enim mahom izravnali ponudbe in povpraševanja za pitanci. Tudi to pot ni nobenega dokaza za to. Medtem, ko je začetkom avgusta bilo prodanih izven dežele še 243 pitancev, so v času ko se je baje ponudba tako spremenila, prodali izven dežele le 187 pitancev.

Cena pujskov je v Celovcu proti koncu meseca avgusta narasla na 18 do 19 šil., sredi septembra pa je padla na 15 do 17 šil.

Živina za nadaljno rabo je pričela prihajati s planin. Prvi koroški sejmi so bili po kupcih slabo obiskani. Povpraševanje pa se je proti koncu minulega meseca pričelo zboljševati. Vole so plačevali začetkoma po 8 do 9 šil., krave in telice pa po 7.— do 9.20 šil. Sedaj pa se je cena nekoliko zboljšala. Na sejmih sredi septembra so šli voli po 9.— do 10.20, krave in telice po 8.— do 10.— šil. za kg oz. po 3.100 do 6.200 šil.

Sejmi s konji in žrebeti kažejo letos naravnost porazno sliko. Sejem v Embachu na Solnograškem, ki je merodajen za razvoj cene v državi, je beležil za žrebeta 3.000 do 4.500 šil., za klavna žrebeta pa 9.— do 10.— šil.

Na koroških sejmih v Šmohorju in Kočah je bila izredno visoka ponudba žrebet. Večina pa je bila kupljena za zakolj. Povprečna cena v Kočah je znašala 1.900 šil., klavna žrebeta pa so plačevali po 8.50 do 10.— šil. Na sejmih na Vzhodnem Tirolskem se je cena nekoliko popravila, vendar do znatnega zboljšanja ni prišlo. V Welsu so težki delovni konji dosegli 4.500 do 6.600 šil., lahki pa 3.000 do 4.700 šil.

Blaž Singer

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 Celovec, petek, 28. september 1956 Štev. 39 (753)

Tragična smrt zdravnika dr. Malleja

Vznemirljiva žaloigra se je minulo soboto odigrala v stanovanju trgovskega potnika Karla Schimika v Sterneckstrasse v Celovcu. Schimik si je zaželel zdravnika in okoli 13. ure ga je obiskal znani celovški zdravnik dr. Hans Malle ne sluteč, da ga je čakal tako tragičen konec. Ko se je kakih 20 minut mudil pri pacientu, je hišna gospodinja zaslišala zaporedoma več strelov. Prestrašena je hitela v vežo in v tem trenutku se je dr. Malle zakotalil iz pacientovih vrat ter se zgrudil na tla. Došli zdravnik je mogel ugotoviti samo smrt dr. Malleja, ki so ga zadeli trije smrtonosni projektili. Schimik pa se je v svoji sobi sam ustrelil.

Pravega vzroka pretresljivega dejanja niso mogli prav dognati, ker sta obe priči dogodka mrtvi. Domnevajo, da je Schimik izvedel krvavo dejanje v afektu razburjenosti pod vplivom alkohola ali morfija. Storilec je bil znan, da je bil v pijanosti zelo nasilen in brutalen človek. Dejansko pa je motiv dejanja zavit še v temo.

Tragična smrt dr. Malleja, ki ga je dohitela pri izvajanju njegovih zdravniških dolžnosti, je vzbudila veliko pozornost in žalost pri vseh številnih znancih, kolegih in pacientih, ki so izbornega in požrtvovalnega zdravnika visoko cenili in spoštovali.

Pokojni dr. Malle je bil rojen v Borovljah. Gimnazijo je študiral v Celovcu, leta 1937 pa je promoviral na Dunaju. Na gimnaziji je obiskoval tudi slovenske ure ter je dodobra obvladal slovenščino. Zaradi svoje narodne strpnosti ter kot uslužen odličen zdravnik in človek je užival tudi pri Slovencih veliko zaupanje in spoštovanje. Pokojni je bil šele 43 let star in zapušča ženo in hčerko. Množična udeležba pri pogrebnih svečanostih je dokaz, kako je bil pokojnik zares vsesplošno priljubljen in spoštovan.

Pred svojim pragom najprej pometajmo!

Pod naslovom: »Dvojezičnost« na Južnem Tirolskem? objavlja Volkszeitung dopis nekega svojega bralca, ki piše med drugim:

Ko sem se peljal z brzim vlakom na progi Dunaj-Meran v Bozen, smo morali na postaji Olang čakati na protivlak. Ko je le-ta dospel, je sprevodnik izklical ime postaje v danes še skoro čisto nemški dolini Pustertal samo v italijanskem jeziku »Valdaora«. Iz vlaka je izstopil potnik, po izgovarjavi rajhovski Nemec, ter vprašal sprevodnika, če je to Olang, nakar ga je le-ta nadrl: »Valdaora!« Komentar nepotreben!

Nam pa se komentar ne zdi odveč, in sicer naslednji: Odkar živimo v republiki, v prvi in drugi, še nismo kdaj koli in kjer koli po slovenskih krajih na Koroškem slišali, da bi bili sprevodniki razglašali železniške postaje drugače, kakor samo v nemškem jeziku. Tudi v zadnjih 14 mesecih odkar je bila podpisana Državna pogodba, se to še ni spremenilo, čeprav predvideva člen 7 tudi uradna slovenska krajevna imena.

V istem dopisu beremo naslednjo pritožbo:

»Sad«, avtobusno podjetje na področju Dolomitov, izdaja vozne listke, ki so natisnjeni samo v italijanskem jeziku. Sprevodniki ogovarjajo potnike, čeprav so leti večinoma nemško-govoreči Južni Tirolci ali turisti, samo v italijanskem jeziku.

Tudi k temu naša pripomba:

Na nobeni avtobusni liniji na slovenskem ali jezikovno mešanem ozemlju Koroške še nismo opazili dvojezičnih voznih listkov in sprevodniki niti na tistih avtobusnih linijah, ki jih uporabljajo večinoma slovensko govoreči potniki, nimajo službenega navodila, da je po predpisih Državne pogodbe tudi slovenščina uradni jezik.

Kritika zaradi kršitve zakonitih predpisov z italijanske strani na Južnem Tirolskem je potrebna in upravičena, toda **mar ne bi kazalo najprej pometati pred lastnim pragom!**

Dvojezični napisi pri lužiških Srbih

Nedavno so praznovali 800-letnico ustanovitve nemškega mesta Cottbusa, kjer živijo tudi lužiški Srbi. Ti pravijo mestu Chosebus. »Frankfurter Zeitung« prinaša daljše poročilo k tej proslavi. Poročilu je dodana slika table pred vhodom v mesto, ki se glasi: **Stadt Cottbus — Mesto Chosebus — Ortsteil Madlow — Sedlišco Modlej — Bez. Cottbus.** Dopisnik pripominja, da govori ta tabla jasno o uradnem priznanju obeh jezikov, kjer prebivajo poleg Nemcev tudi lužiški Srbi.

Nemci niso navdušeni za vojaško obveznost

Po rezultatih inštituta za proučevanje javnega mnenja v Bielefeldu se je 65 % vprašanih Nemcev izjavilo proti splošni vojni obveznosti. 27 % se jih je izjavilo, da je sicer ta dolžnost potrebna, 3 % ni izrazilo svojega mnenja in le 5 % jih je sporočilo, da so pripravljeni vstopiti v vojsko. Največji odpor proti vojaški službi so pokazali ljudje od 25 do 30 let, med katerimi se jih je 75 % izrazilo proti vojaški obveznosti.

1. sejem izvoznih artiklov Jugoslavije v Ljubljani

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani bodo jutri odprli I. sejem izvoznih artiklov Jugoslavije, ki bo trajal do 7. oktobra. Prireditev je namenjena predvsem tujim obiskovalcem, saj bo prikazala najkvalitetnejše vzorce izvoznega blaga, ki ga Jugoslavija lahko nudi s področja industrije, obrti, kmetijstva in gospodarstva. Za razstavo, ki bo obsegala 10 000 kvadratnih metrov površine, se je prijavilo nad 300 razstavljalcev iz vse Jugoslavije. V okviru razstave bo tudi več posvetovanj med jugoslovanskimi proizvajalci in izvozniki ter tujimi interesenti za jugoslovansko izvozno blago.

Avstrijski viničarji pričakujejo slabo letino

Skoraj katastrofalno vinsko letino pričakujejo avstrijski viničarji v letošnji jeseni. Zaradi neugodnega vremena v zadnjih mesecih računajo, da ga bodo pridelali samo okoli 500.000 hektolitrov. V dobrih vinskih letinah so ga pridelali neprimerno več, na primer leta 1954 1,639.000 hektolitrov in lani 1,164.000 hektolitrov. Letošnja vinska letina utegne biti najnižja po vojni. Nasproti temu pa upajo na zelo dobro kvaliteto, na kar je zelo ugodno vplivalo sončno vreme v zadnjih tednih.

Iz tega vzroka se že danes pojavljajo stremljenja po zvišanju vinskih cen, ki so tako že dovolj visoke. Vinski proizvajalci so pred nedavnim tudi sklenili, da bodo predlagali pojačen uvoz inozemskih vin, čeprav bi povečan uvoz vplival na cene ter jih tlačil. Ta predlog utemeljujejo s tem, da bi malo in zelo draga vina na avstrijskem trgu lahko pri mnogih vinskih pivcih povzročila znatno omejitev potrošnje vina ali pa bi se mu mnogi sploh odpovedali. Izražajo bojazen, da bi konsumenti tudi v prihodnosti ostali pri tej navadi, če bi spoznali, da je mogoče izhajati tudi brez vina, kar bi pomenilo zastoj odprodaje v bodočnosti.

Potujoči kino SPZ predvaja

od sobote 29. sept. do četrtka 4. okt. 1956 film:

Cowboyska osveta — (Cowboy Rache)

v soboto, 29. sept., ob 20.00 uri **v Šmihelu** pri Šercerju,

v nedeljo, 30. sept., ob 14.30 uri **v Št. Primožu** pri Voglu,

v nedeljo, 30. sept., ob 20.00 uri **v Kotmari vesi** pri Ilnu,

v torek, 2. okt., ob 20.00 uri **v Gornjem Bregu** pri Micitu,

v sredo, 3. okt., ob 20.00 uri **v Škofičah** pri Schützu,

v četrtek, 4. okt., ob 20.00 uri **v Št. Janžu** pri Tišlerju.

K temu filmu mladoletni nimajo dostopa.

Neudörfler Büromöbel
TELEFON 58-82
KLAGENFURT
Wulfengasse 6

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Sobota, 29. september:

5.35 Glasbena budnica — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 10.00 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.30 Pozdrav nate — 15.30 Podeželjski zvoki — 16.15 Odlični izbor — 18.10 Po dolinah in planinah naša pesem se glasi (slov.) — 20.16 Razgovor o glasbi.

Nedelja, 30. september:

6.10 Godba na pihala — 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Dobro razpoloženi v nedeljo dopoldne — 11.05 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 16.45 Prenos nogometne tekme Avstrija-Luxemburg — 17.45 Glasbeno srečanje dežel — 19.00 Športna poročila — 20.15 Otroci, kako mineva čas.

Ponedeljek, 1. oktober:

5.35 Glasbena budnica — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Zapiski iz domovine — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Slovenska oddaja — Pesmi Valentina Polanška — 18.45 Za našo vas (slov.) — 20.16 Vzemi stvar lahko.

Torek, 2. oktober:

5.35 Kmečka oddaja — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Bolnišnica danes — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Pojejo zbori slovenskih prosvetnih društev — 20.16 Prenos iz Dunajske državne opere.

Sreda, 3. oktober:

5.35 Glasbena budnica — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Iz ženskega sveta — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Kmečki koledar za oktober (slov.) — 18.45 Za ženo in družino (slov.) — 20.16 Zvoki iz alpske dežele.

Četrtek, 4. oktober:

5.35 Kmečka godba — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Slovenski samospevi (slov.) — 19.15 Modni žurnal — 21.00 Glasba in humor.

Petek, 5. oktober:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Domovina in čas — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Slovenska oddaja — 18.45 Poje in igra Miro Kernjak — 20.16 „Učene žene“ slušna veseloigra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 29. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Za staro in mlado — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.35 Od arije do arije — 14.30 Tedenski športni pregled — 14.40 Želeli ste — poslušajte! — 15.35 Medžimurske in istrske narodne pesmi — 16.20 Koncert po željah — 17.15 Zabavna in plesna glasba — 18.00 Zanimivosti — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 30. september:

6.00 Nekaj poskočnih za prijetno jutro — 7.35 Zabavne melodije — 8.30 Pester spored slovenskih narodnih — 11.35 Lahka glasba — 13.30 Za našo vas — 14.15 Želeli ste — poslušajte! — 15.30 Prenos mednarodne nogometne tekme Češkoslovaška — Jugoslavija — 17.30 Promenadni koncert — 20.00 Večerni operni koncert — 21.00 Športna poročila.

Ponedeljek, 1. oktober:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 Veseli zvoki — 11.35 Slovenske narodne pojejo različni ansambli — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Pohorski fantje pojo in igrajo — 13.15 Pisan spored zabavnih melodij — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Mladinska oddaja.

Torek, 2. oktober:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.00 Melodije iz filmov in operet — 8.50 Pisan spored gorenjskih pesmi in plesov — 10.30 Jezikovni pogovori — 11.15 Za dom in žene — 12.00 Slovenske narodne — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 18.00 Športni tednik — 20.10 Poje ljubljanski komorni zbor.

Sreda, 3. oktober:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 Pred mikrofonom Vaški kvintet s pevci Sonjo in Reziko ter Božom in Miškom — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Melodije za razvedrilo — 13.30 S pesmijo po Jugoslaviji — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 16.00 Koncert po željah — 18.00 Kulturni pregled — 18.15 Slovenske narodne — 20.00 Mojstri pevci Nürnberški I. dej.

Četrtek, 4. oktober:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 Naši najmlajši pojo — 11.30 Simfonični plesi — 12.00 Lahek opoldanski spored — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.30 Popularne melodije — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 16.00 Z jugoslovanskimi solisti in skladatelji — 18.45 Poje ljubljanski komorni zbor — 20.10 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 5. oktober:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.00 Zborovske skladbe — 8.50 Koncert po željah — 11.00 Za dom in žene — 12.00 Slovenske skladbe za pihalno godbo — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Od melodije do melodije — 14.35 Želeli ste — poslušajte! — 17.20 Zabavna glasba — 18.00 Spoznavajmo človeka — 18.15 Slovenske narodne — 20.15 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov.